

Komerční sexuální zneužívání dětí v České republice

Commercial Sexual Exploitation of Children in the Czech Republic

Komerční sexuální zneužívání dětí v České republice / Commercial Sexual Exploitation of Children in the Czech Republic

Sborník z konference pořádané organizacemi
Friedrich Ebert Stiftung, La Strada, Karo a Enya
ve dnech 6.–7. listopadu 2001

Materials from the conference held
by Friedrich Ebert Stiftung, La Strada, Karo and Enya
on 6th and 7th November 2001

**FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG**

OBSAH

LIST OF CONTENTS

I.	Úvod	5
	Introduction	7
II.	Příspěvky	
	Reports	
	Jak vypadají? Profil oběti komerčního sexuálního zneužívání	9
	What Do They Look Like? A Profile of a Victim of Commercial Sexual Exploitation (abstract)	13
	<i>MUDr. Eva Vaničková, CSc.</i>	
	Komerční sexuální zneužívání dětí. Výsledky pilotní studie	15
	Commercial Sexual Child Abuse. The Results of a Pilot Study (abstract)	20
	<i>MUDr. Eva Vaničková, CSc.</i>	
Otazníky a hledání cest pomoci komerčně sexuálně zneužívaným dětem	34	
The Question Marks around and the Quest for the Ways to Help Commercially Sexually Exploited Children (abbreviated version)	40	
<i>Renáta Köttnerová</i>		
Oběti a poškození z právního hlediska	45	
The Victim and the Injured from the Legal Point of View (abstract)	56	
<i>JUDr. Jiří Král</i>		
Průběžná zpráva o plnění Národního plánu boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí	60	
Interim Report on the Implementation of the National Plan for the Fight against Commercial Sexual Exploitation of Children (full version)	66	
<i>PhDr. Markéta Doležalová</i>		

Vydala Friedrich Ebert Stiftung, e. V., zastoupení v České republice
Copyright © 2002 by Friedrich Ebert Stiftung, e. V., zastoupení v České republice

Redakce: Nicole Borůvka, Friedrich Ebert Stiftung
Veronika Hubková, Friedrich Ebert Stiftung
Iveta Bartunková, La Strada
Klára Skřivánková, La Strada

Fotografie: Jana Štěpánová
Obálka: Jindřich Bartoš

Vydáno v České republice, květen 2002

III. Pracovní skupiny Workgroups (full version)	
Případová studie	73
Okruhy témat pro pracovní skupiny	78
Výsledky pracovních skupin	79
Case Study	86
Discussion Topics for Workgroups	90
The Conclusions of the Discussion in Workgroups	91
IV. Závěry / tisková zpráva Conclusions / Press Release	98
	100
V. Kontakty Contacts	101
	101
VI. Organizace Organizations	
Friedrich Ebert Stiftung	105
La Strada	106
KARO	109
ENYA	110
Friedrich Ebert Stiftung (English version)	112
La Strada (English version)	113
KARO (English version)	116
ENYA (English version)	117

I. Úvod

Dovolte mi, abych Vás srdečně přivítala na semináři věnovaném komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí.

Jmenuji se Iveta Bartunková a pracuji jako koordinátorka organizace La Strada v České republice, která ve spolupráci s organizací Enya, Karo a s podporou Friedrich Ebert Stiftung tento seminář zorganizovala.

Na úvod bych ráda ocitovala část Světové deklarace o přežití dětí, jejich ochraně a rozvoji (OSN 1990):

„Děti na celém světě jsou nevinné, zranitelné a odkázané na dospělé. Jsou však také čilé, zvědavé a plné naděje. Měly by vyrůstat v míru a radosti, hrát si a učit se. Jejich budoucnost by se měla utvářet v harmonii a spolupráci. Měly by dospívat a zároveň si rozšiřovat obzor a získávat nové zkušenosti.“

Mnoho dětí se však střetává se zcela jinou realitou.

Takovou „jinou realitou“ je také komerční sexuální zneužívání. Ačkoliv vedeme diskuse o rozsahu tohoto problému, jistě se shodneme na nutnosti hledání možností prevence a pomoci pro takto zneužívané děti. Proto jsme potěšeny Vaší účastí na této konferenci a vaším zájmem. Ráda bych poděkovala zvláště těm, kteří přednesou referáty o právních, psychologických a sociálních aspektech problematiky. Věřím, že na příspěvky naváže zajímavá diskuse v pracovních skupinách.

Doufám, že tento seminář bude obohacující výměnou zkušeností a názorů, umožní nám posoudit situaci v České republice a nalézt nové strategie a možnosti spolupráce.

Iveta Bartunková, La Strada

Vážené dámy, vážení pánové,

jménem Friedrich Ebert Stiftung si Vás dovoluji přivítat na našem setkání a děkuji Vám, že jste si našli čas a účastníte se jej.

Komerční sexuální zneužívání dětí v naší společnosti je jevem, který hluboce porušuje lidská práva a podkopává zdravý vývoj a sebedůvěru dětí a mladých lidí.

S ohledem na cíle Friedrich Ebert Stiftung, kterými je mimo jiné podpora rozvoje demokracie a občanské společnosti, jsme velice rádi, že se nám ve spolupráci s neziskovými organizacemi La Strada, Enya a Karo podařilo sestavit publikum z lidí, kteří se tímto tématem zabývají z různých úhlů pohledu.

Věříme, že toto setkání napomůže v odhalení nedostatků, prohloubí spolupráci a najde nové možnosti, jak s tématem komerčního sexuálního zneužívání dětí dále pracovat.

Přeji Vám hodně vzájemné důvěry a inspirace!

Nicole Borůvka, Friedrich Ebert Stiftung

I. Introduction

Allow me to welcome you cordially at this seminar about the commercial sexual exploitation of children.

My name is Iveta Bartunková and I work as a co-ordinator for the La Strada organisation in the Czech Republic, which prepared this seminar in co-operation with the Enya and Karo organisations and with the support from the Friedrich Ebert Foundation.

To open this seminar, let me quote from the World Declaration about the Survival of Children, their Protection and Development (UNO 1990):

“Children around the world are innocent, vulnerable and dependent on the adults. But they are also lively, inquisitive, full of hope. They should grow up in peace and joy, play and learn. Their future should be formed in harmony and co-operation. They should grow up widening their horizons and gaining new experience.”
Many children, however, face a very different reality.

Commercial sexual exploitation is part of such “different reality”. Although the scope of this problem may be arguable, we will surely agree that it is necessary to search for the opportunities of prevention and help for children who are thus exploited. Therefore, we appreciate your interest and are happy that you are participating in this conference. I would like to especially thank those who will present their ideas on the legal, psychological as well as social aspects of this issue. I believe that their talks will be followed by an interesting discussion in work groups.

I hope this seminar will be an enriching exchange of experience and opinions and that it will enable us to assess the situation in the Czech Republic and find new strategies and opportunities for collaboration.

Iveta Bartunková, La Strada

Ladies and Gentlemen,

Allow me to welcome you to this meeting on behalf of the Friedrich Ebert Stiftung, and thank you for finding time to take part in it.

Commercial sexual child abuse belongs among the phenomena that thoroughly violate human rights and undermine the healthy development and self-confidence of children and youths in our society.

The Friedrich Ebert Stiftung aims to support democracy and civic development in this society and we are very happy that, together with the non-governmental organisations La Strada, Enya and Karo, we managed to compose an audience that deals with this issue from various points of view.

We hope that this meeting will help to point out problems, enhance co-operation and find new opportunities in your work.

I wish you a lot of mutual trust and inspiration at this meeting.

Nicole Boruvka, Friedrich Ebert Stiftung

II. Příspěvky

Jak vypadají?

Profil oběti komerčního sexuálního zneužívání

MUDr. Eva Vaničková, CSc.

Univerzita Karlova - 3. lékařská fakulta, RŮŽOVÁ LINKA

Asi všichni znáte prázdné obličejce dětí, za kterými se skrývá bolest, zloba a hnus - vůči všemu a všem -, které jako mor zaplní každou skulinku dítěte. Zkuste potom žít, to znamená i prožívat každou chvíli života - to nejde, tak moc to bolí, že by se dítě buď pod tíhou bolesti zlomilo, pod tíhou zloby zničilo všechno ve svém dosahu a pod tíhou hnusu možná skončilo svůj život, nebo se k sobě sama s opovržením chovalo. Z tohoto lehce analytického pohledu také pochopíme, proč řada komerčně sexuálně zneužívaných dětí užívá pravidelně drogy. Droga se pro ně stává jakousi berličkou, se kterou se dá životem lépe kráčet. Berličkou se může stát cokoliv jiného, záleží jenom na osobnosti dítěte a jeho předchozích zkušenostech a znalostech.

Řada zahraničních autorů vytypovala dvě základní rizika: jsou jimi chudoba a osobní zkušenost se sexuálním násilím. Chudoba vedoucí často až k fenoménu děti ulice. V regionech enormně chudých jsou to nejčastěji rodiče, kteří prodávají a nabízejí své děti, a to už od jejich nejútlejšího věku, anebo rodiče, kteří své děti pošlou na ulici. Obchodování s dětmi se děje ze tří důvodů: 1. dětská prostituce, natáčení dětských pornoprogramů včetně snow movies; 2. získání orgánů pro transplantaci; a 3. adopce dětí. Ve světě existuje šest význačných mafií, které obchodování s dětmi mají plně pod kontrolou. Počty dětí ulice neustále rostou. Průměrný věk dítěte ulice je třicet let a jeho obživou je buď prostituce, nebo kriminální aktivity.

V našich podmínkách si můžeme představit hlavně děti na útěku z domova nebo různých ústavů. Fenomén děti ulice má první stupeň, kterým jsou děti na ulici, tedy děti, které jsou přes den v roli dětí ulice, ale na noc ještě odcházejí do svých domovů. Jejich předstupněm je záškoláctví a naše výzkumy identifikovaly fenomén zjevného a skrytého záškoláctví, přičemž počty dětí alespoň občas chodících za školu poměrně prudce stoupají.

Riziky, která mohou potenciálně sehrát roli „přivaděče“ dítěte na ulici, jsou neúplná rodina, nízké sebehodnocení, šikanování, tělesné násilí v rodině a autoritářská výchova s drilem.

Druhým rizikem je osobní zkušenost se sexuálním násilím v dětství; údaje zahraničních autorů uvádějí, že tuto zkušenost má až 65 procent dětí komerčně zneužívaných. Připomínám prokázanou závislost, která říká, že na dráhu homoprostituce se více dávají chlapci sexuálně zneužití v pubertě a postpubertě než v mladším věku a více dívky sexuálně zneužití v mladším školním věku. Tyto dívky se nikdy nenaučily ochraňovat svůj osobní prostor a rozhodovat o sexuálních aktivitách, a tak se podřizují nabídkám či útokům dalších mužů, chlapců - prostě kohokoliv - a paradoxně očekávají, že jejich chování jim zprostředkuje pozitivní prožitky. Nepodaří-li se jim vyhledat pomoc či nalézt vhodného partnera, který je ochrání, většina z nich se vydá cestou promiskuity, která leckdy končí až na hranici prostituce. Zdá se, že prostituce je dlouhodobým následkem sexuálního zneužití, o čemž svědčí skutečnost, že se s ní téměř nikdy nesetkáme u dětí, které se se svým zneužitím svěřily a prošly cílenou terapií.

Vrátíme-li se k prvnímu vytypovanému riziku, pak je třeba zdůraznit, že v chudobě žijí i rodiče, kteří chudobu vnímají jako vysoký stres, s nímž se neumějí vyrovnat, a právě nepřiměřená reakce dospělých na neúměrný stres, kterým chudoba je, bývá příčinou zneužívání dětí. Rodiče reagují na stres zvýšenou pohotovostí k agresi, ale také depresivním laděním a přiznejme, že si nedovedeme představit, že takoví rodiče mohou úspěšně vychovávat své děti. Depresivně laděná matka stejně jako muž dávající si za vinu, že selhali, nejsou schopni kultivovat duši svého dítěte, a tak dochází k nenaplnění základních potřeb dětí. A jak vypadá takové dítě?

Mívá často smutný výraz, bývá uzavřené, pasivní, lhostejné, citově ploché, s častými tělesnými stesky, s rozvinutým sociálně patologickým chováním - lhaním, krádežemi, podvody, šikanováním, záškoláctvím, kouřením, alkoholem, drogami, automaty. Typické bývá, že takové dítě má nedostatečně kultivované chování a přehlíží obvyklé kulturní normy.

Příznačná pro popsání dětí je skutečnost, že nemají náhled na své chování, nevnímají jeho neobvyklost, a to je právě projevem jejich patologického stigmatu, kterého se jim dostalo v raném dětství. Tyto děti nemohou pochopit, proč je jejich chování pro většinu společnosti nepřijatelné. Nedostane-li se jim profesionální pomoci, která bude cílena na odstranění příčin a terapii změněného chování, pak se tyto děti budou k prostituci vracet. Nikoliv proto, že nic jiného neumějí, nikoliv proto, že jsou tak špatné, ale proto, že nemají náhled na své chování a jejich prostituování je jejich patologickou reakcí, jak se vyrovnat s tím, co jim buď bylo v dětství odepřeno, nebo naopak čemu byly v dětství vystaveny. Svým způsobem jim to pomáhá přežívat, vyrovnávat získanou nerovnováhu.

A protože nikdy nic není jednoduché, je třeba si přiznat, že byly identifikovány a popsány tři typy profilů oběti komerčního sexuálního zneužití. Dosud jsme hovořili o prvním typu, takzvaném typickém, který je nejčetnějším představitelem. V poslední době ale přibývá dalších dvou typů profilů oběti.

Druhý typ bývá označován jako ekonomická oběť, kterou se může stát kterékoliv dítě, a to z kterékoliv rodiny. Společným jmenovatelem tohoto typu je nedostatečně vyladěné sebepojetí dítěte, které je příčinou toho, že obava z nepřijetí či vyčlenění z kolektivu vrstevníků je dožene k takovému chování, které samo neschvaluje. Tyto děti svůj strach a obavy z nepřijetí skupinou často neumějí dobře skrývat, a tak je na ně uplatňován tlak formou ostrakizování. Takové dítě ze strachu, aby obstálo nebo aby se nestalo objektem šikanování, se rozhodne pro jednorázovou prostituci. Přesně ví, o co se jedná, své chování má plně pod kontrolou, hluboce je utajuje, protože se za sebe stydí, a domnívá se, že je nikdy nebude opakovat. To je ovšem otázka.

Příčinou bývá touha obstarat si peníze na něco, co všichni ostatní mají, třeba značkovou mikinu, mobil a podobně.

Třetí typ oběti bývá označován jako zábavný. Již ze samotného označení lze odvodit, že příčinou je touha po zábavě, která často bývá podtržena naivitou dítěte, touha imponovat druhému pohlaví, být něčím víc a mít punc dospělého světáka, který má v dětských očích vysoký kredit. Zábavný typ oběti komerčního sexuálního zneužití dětí je často z rodin s tzv. podnikatelským komplexem. Bývá to vysvětlováno tak, že po materiální stránce tyto děti mají úplně všechno, ale je pravděpodobné, že jsou poněkud ochuzeny v oblasti duchovní, citové a sociální. Děti to samy velmi vnímají a snaží se svůj handicap vyrovnat tím, co mají na dosah ruky. Paradoxní je, že tyto děti nestojí o peníze, ale o zábavu, nepočítají si peníze, ale počty zážitků a předhánějí se, kdo, co a komu poskytl za sexuální služby. To je hnací motor těchto dětí.

Přiznávám, že nevím, co říci závěrem, jenom mne napadá, že kdyby neexistoval dospělý konzument, tak by si děti své bolístky léčily jiným způsobem.

II. Reports

What Do They Look Like?

A Profile of a Victim of Commercial Sexual Exploitation (abstract)

MUDr. Eva Vaničková, CSc.

3rd Faculty of Medicine of Charles University, RŮŽOVÁ LINKA (Pink Line)

According to foreign authors there are two basic risks leading to commercial sexual exploitation of children: poverty and personal experience with sexual violence (up to 65% of commercially sexually exploited children have some).

Poverty leads to the phenomenon of street children (poor parents sell and offer their children or they send them into the streets themselves). There are three reasons for trafficking of children: 1. child prostitution (porn films...), 2. body organ transplantation, 3. adoption. On the world-wide scale the numbers of street children are rising. Street children are the most common type of victims of commercial sexual exploitation.

In the Czech Republic, it is primarily runaways (from institutional care etc.) or children who still come home from the streets for the night (school avoidance is often the first step). Contributing risks can include: broken families, low self-esteem, bullying, violence in the family, authoritative up-bringing. The stress of parents living in poverty who are more prone to aggression or depression is yet another one. Then, the children's basic needs are not met, their behaviour is not sufficiently cultivated and cultural norms are overlooked (the children do not comprehend the inadmissibility of their behaviour).

Prostitution is the children's pathological way of reconciling with what they have been deprived of or exposed to in their childhood.

The second victim type is the economic victim. Any child from any family can become one. The main influence here is the child's poor self-concept and his/her fear of not being accepted in the peer group. This drives the child to behaviour which s/he her/himself does not approve of. (Usually, the desire to obtain money to get what everyone else has is the driving force.)

The third type is the entertainment type. The cause is the desire for entertainment, desire to be different, more valuable. These are often children from families with the so-called entrepreneurial complex. They live in material abundance but they are somewhat impoverished spiritually, emotionally and socially. It is not the money they want but entertainment, they count the number of experiences as well as who has provided what sexual services to whom.

Komerční sexuální zneužívání dětí. Výsledky pilotní studie

MUDr. Eva Vaníčková, CSc.

Univerzita Karlova - 3. lékařská fakulta, RŮŽOVÁ LINKA

Komerční sexuální zneužívání dětí definoval v roce 1996 Stockholmský kongres jako použití dítěte pro sexuální účely výměnou za peníze nebo za odměnu v naturáliích mezi dítětem a zákazníkem nebo dítětem a prostředníkem, agentem a jinými, kdo na obchodu s dětmi za tímto účelem vydělávají.

Komerční sexuální zneužívání dětí má tři formy. Jde o dětskou prostituci, dětskou pornografii a obchodování s dětmi. Vzhledem k tomu, že se ve světovém kontextu jedná o problém, který se dotýká milionů dětí a má za následek stoupající trend výskytu pozitivitu HIV a onemocnění AIDS u dětí (v některých regionech za posledních pět let činí nárůst až 400 procent), ale také naprostou devastaci osobnosti, stává se středem zájmu světového společenství. Komerčně sexuálně zneužívané děti jsou poznamenány vývojovým stigmatem na celý život. Příznaky jsou různé podle toho, v jakém věku začalo být dítě zneužíváno, co tomu předcházelo a jakými prostředky a způsoby bylo dítě k těmto činnostem přinuceno.

Byly vytypovány dva zásadní rizikové faktory, které vedou ke komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí. Na prvním místě je třeba jmenovat chudobu s celým komplexem problémů, které s sebou přináší, a to včetně fenoménu dětí ulice. Na druhém místě je třeba jmenovat osobní zkušenost se sexuálním zneužitím v dětství. Vzhledem k tomu, že se jedná o velmi citlivé údaje, jejichž identifikace je velmi obtížná a řada informací je jen zprostředkována a podpořena dílčími studiemi, je poznání problému sexuálního násilí velmi náročné. Přesto se zdá být prokázáno, jak ukazují zahraniční zkušenosti, že záleží i na věku dítěte, kdy bylo poprvé sexuálně zneužito. Byla tak prokázána signifikantní závislost mezi věkem dítěte, kdy došlo k ataku sexuálního násilí, a skutečností, že ve věku puberty, resp. postpuberty, se obětí komerčního sexuálního zneužívání stává častěji. Závislost

je odlišná u chlapců a u dívek. Chlapci, kteří byli sexuálně zneužiti ve věku předškolním nebo mladším školním, se v dospělosti ve větší míře sami dopouštějí sexuální agrese vůči svým dětem nebo dětem v blízkém okolí, zatímco chlapci, kteří se stali předmětem sexuální agrese ve starším školním věku, se signifikantně častěji dávají na dráhu homoprotituce. Dívky, které se staly obětí sexuálního násilí v předškolním nebo mladším školním věku, byly pravděpodobně podle intrafamiliárního vzorce sexuálního zneužití zneužívány dlouhodobě a ve věku puberty, resp. postpuberty se často dávají na dráhu protituce. Rozdíl je významný a v obou případech lze logicky vysvětlit patologii jejich chování, která byla nastartována sexuální zneužitím a zanechala na duši dětí nezhojitelné jizvičky.

Stockholmský kongres identifikoval pro evropský region jako problém číslo jedna internet coby médium, jehož prostřednictvím jsou a budou šířeny pornografie, dětská pornografie a nabídky k různým aktivitám, které končí prostitucí.

Vzhledem k tomu, že chybí validní informace o této problematice, rozhodli jsme se přispět zmapováním postojů, představ a osobních zkušeností dětí s chováním definovaným jako komerční sexuální zneužívání dětí.

Na náhodně vybraných pražských základních školách byla uskutečněna pilotní studie formou anonymního dotazníku. Bylo osloveno 980 žáků devátého ročníku, z toho 540 dívek a 440 chlapců. Bylo zajímavé, že ve sledovaném souboru je 570 dětí ve věku 15 let, a 410 dokonce již šestnáctiletých. Nicméně dle Úmluvy o právech dítěte je dítě bráno až do věku osmnácti let, a pouze zákony poskytují různý stupeň ochrany dětem mladším patnácti let nebo naopak starším a tato skutečnost nemá žádný význam při sběru dat ani jejich hodnocení.

Anonymní dotazník obsahoval dvacet devět otázek zaměřených na informace o sexuální výchově, sexuální násilí, práci s PC a internetem a také postoje otázky týkající se protituce a pornografie.

Za typický výsledek lze označit zjištění o sexuální výchově. Dominuje naprostá nespokojenost respondentů - úlohu rodičů a škol nahrazují dívkám kamarádky a chlapcům internet. Nespokojíme-li se s obecným konstatováním a chceme-li mít konkrétnější představu, pak řečeno strohou řečí čísel: pouze 13 procent rodičů

poskytlo svým dětem sexuální výchovu, ale jenom 9 procent dětí uvedlo jako zdroj školu. Každá druhá dívka byla poučena svou kamarádkou a tři čtvrtiny chlapců čerpají své poučení z internetu. Navíc téměř všechny děti uvádějí, že se jim žalostně nedostává možnosti si o sexu a sexualitě povídat s rodiči nebo učiteli. Neschopnost hovořit o sexu otevřeně vypovídá o traumatu dospělých, kteří svým postojem mohou, a také tak pravděpodobně činí, traumatizovat děti a měnit reflexi jejich pohledu na sex a lidskou sexualitu. Tato skutečnost je patrně odpovědná i za to, že děti proklamovaly svoji znalost toho, co je sexuální zneužití, ale při identifikaci znalosti se ukázalo, že ve skutečnosti je faktická znalost signifikantně nižší. Stejný trend byl prokázán u znalosti toho, co je to komerční sexuální zneužívání. Verbálně se ke znalosti přihlásilo 100 procent dětí, ale jejich faktická znalost byla mizivá. Výše uvedené skutečnosti jasně vypovídají o tom, že nestačí předávat strohé, učebnicově zpracované informace, ale že je třeba o nich hovořit v plném kontextu života.

Co se týká pornografie, je třeba ze zjištěných výsledků opět vytěžit maximum poučení, tak aby mylná interpretace nebyla zavádějící s ohledem na hodnocení dětí. Výsledky jednoznačně ukázaly, že s pornografií již mají zkušenost téměř všichni chlapci (95,5 procenta) a čtyři pětiny dívek. Je zcela typické, že dívky pornografii prohlížely nejvíce na videu nebo v časopisech, a to většinou pouze jednou, aby věděly - jak samy uváděly -, o co se jedná a jak vypadá to, co se líbí klukům a co jim dospělí zakazují. Chlapci naopak nejčastěji prohlížejí pornografii opakovaně, protože se jim líbí, a činí tak formou videa, časopisů a internetu. Zajímá-li nás internet, pak je třeba uvést číslo 79,5 procenta chlapců. Zhruba třetina chlapců a necelá desetina dívek uvedli, že si také prohlédli dětskou pornografii. Zdá se tedy, že obavy z internetu byly oprávněné, ale na druhou stranu je třeba zcela otevřeně přiznat, že poskytováním informací internet leckdy vlastně supluje roli dospělých a záleží pouze na vstupních informacích, které na stránky internetu instalují dospělí.

Náš výzkum neměl ambice identifikovat dětskou prostituci, přesto však lze odpověď dětí na otázku, zda byly dospělou osobou osloveny k sexuální aktivitě za finanční či jinou odměnu, reflektovat v této souvislosti. Kladnou odpověď uvedla každá pátá dívka a každý desátý chlapec. Za významnou je však třeba považovat odpověď na otázku, jak si představují situaci, v níž by samy zvolily prostituci

jako prostředek k získání peněz. Takovou situaci si vůbec nedovede představit a nepřipouští 75 procent chlapců a 81,5 procenta dívek. Představit takovou situaci si naopak dovede 16 procent chlapců a 4 procenta dívek. Ostatní děti si nejsou jisty nebo nevědí. Tato čísla jsou velmi varovná a je třeba přiznat, že děti samy uváděly, že příčinou by bylo získání peněz buď na drogy, nebo na něco, čím by vyrovnaly svůj handicap ve vrstevnické skupině.

V této souvislosti je jistě zajímavé zjištění, jaký přístup mají děti k osobnímu počítači, internetu a jak často s nimi pracují. Ze studie vyplývá, že o něco více než polovina rodin našich respondentů má doma počítač, z toho dokonce velká část více než jeden, a velká část rodin má připojení k internetu. Všechny základní školy, které byly navštěvovány našimi respondenty, byly vybaveny osobními počítači a dvě třetiny z nich byly připojeny na internet.

Denně pracuje s počítačem pravidelně více než polovina chlapců a méně než pětina dívek, s internetem pracuje pravidelně třetina chlapců a mizivé procento dívek. Diskusních skupin nebo chatování se na internetu zúčastnil každý druhý respondent. Internet vůbec nepoužilo 4 procenta chlapců a 45 procent dívek, s počítačem pracují všichni chlapci a nikdy nepracuje 18 procent dívek.

Respondenti uvádějí, že s internetem nejčastěji pracují v internetových kavárnách, protože zde mohou pracovat ve skupinkách, v příjemném prostředí, za nízké ceny a bez dozoru, zatímco práce s internetem ve škole se ocitla až na posledním místě právě proto, že počítače nejsou technicky vhodné a surfování je pomalé, a tudíž drahé, pedagogický dozor kontroluje surfování a vyžaduje ticho, a proto nelze vzájemně komunikovat.

Podíváme-li se na postojové otázky, pak jejich výsledky jsou výmluvné. Prostituce je očima patnácti- až šestnáctiletých respondentů vnímána jako trestná činnost pouze z 38 procent. Další třetina dětí ji považuje za příležitost k výdělku pro lidi bez vzdělání, 16 procent dětí uvádí, že prostituce je zaměstnání jako každé jiné, a 15 procent dětí vnímá prostituci jako příležitost vést luxusní život. Dětská prostituce je potom respondenty vnímána v 80 procentech jako sprosté zneužívání a využívání dětí, ale 18 procent dětí ji vnímá jako příležitost opatřit si peníze na drogy a 2 procenta dětí uvádějí, že je to výdělečná činnost jako každá jiná.

Pornografii pak hodnotí respondenti nejčastěji jako něco, co patří k životu a vlastně o nic nejde, nebo jako možnost přístupu k něčemu, co je dětem zakázané, a dále jako zábavnou možnost prohlédnout si něco, o čem s nimi nikdo nemluví. Zdá se, že výsledky studie samy naznačují začarovaný kruh, ve kterém se děti pohybují.

Při hodnocení chování dětí je třeba respektovat skutečnost, že děti jsou naším odrazem, že se pohybují ve světě, který jim byl dospělými připraven, a tím, že se narodily v jiné době, tuto dobu a tento svět vnímají jako svůj, jako normální. Je zcela pochopitelné, že děti si nedovedou představit život bez mobilu, bez internetu. Dítě, které navštěvuje devátý ročník a nevlastní mobil, musí mít velmi vyladěné sebepojetí, aby tento „nedostatek“ ustálo bez stresu, a obdobně je to s internetem. Řada dospělých má naopak problém tyto skutečnosti reflektovat. Ve své podstatě jde jenom o to, jak „internet“ pokořit ku svému prospěchu. Nedovedu si představit téměř jediné dítě, které by nedalo přednost povídání s rodičem o tom nej, nej, nej a raději zasedlo k počítači a surfovalo. Riziko komerčního sexuálního zneužití tedy existuje na internetu, při chatování, ale obdobné riziko existuje i při jiných činnostech a téměř ve všech sociálních společenstvích. Kvantifikovat toto riziko prozatím neumíme, a tak zůstává otázka, zda se děti až příliš nepodobají dospělým, kteří je pro to více a úporněji kárají.

Z výše uvedeného vyplývá, že primární prevence, která respektuje naplňování všech základních potřeb dětí, je opravdu tím nejlepším řešením.

Commercial Sexual Child Abuse. The Results of a Pilot Study (abstract)

MUDr. Eva Vaničková, CSc.

3rd Faculty of Medicine of Charles University, RŮŽOVÁ LINKA (Pink Line)

The definition of commercial sexual exploitation of children as formulated at the Stockholm Congress (1996):

Sexual abuse by the adult for remuneration in cash or kind to the child or a third person or persons. The child is treated as a sexual object and as a commercial object.

There are three forms of commercial exploitation: child prostitution, child pornography and the trafficking of children. The major contributing risk factors are poverty and personal experience with sexual violence. An interrelation between the age of the child when in prostitution and the time of the occurrence of the sexual violence has been proven. The relation is different in boys and in girls.

The Stockholm Congress has identified the Internet as the problem no. 1 for Europe because pornography and offers of various activities that lead to prostitution are being spread over it.

The aim of the pilot study was to map the children's attitudes towards, ideas about, and personal experience with the type of behaviour defined as the commercial sexual exploitation of children. Anonymous questionnaires were distributed among 980 students of the ninth grade of basic schools (approx. 15 years of age) in the course of the study. The questionnaire contained 29 questions seeking information on sex education, sexual violence, work with PCs and the Internet, and attitude questions related to prostitution and pornography.

As for sex education, total dissatisfaction has prevailed in the respondents' answers - the task of the parents and schools is carried out instead by girl friends in girls, and by the Internet in boys. Almost all children have said they lack the

opportunities to speak about sex and sexuality with their parents or teachers. This probably contributes to the fact that the children claim they know what constitutes sexual abuse (including commercial sexual exploitation) but their actual knowledge is significantly lower.

As for pornography, the results have shown clearly that 95.5% of boys and 4/5 of girls have encountered pornography; a significant proportion of them on the Internet. Thus, the fear of the Internet seems to be justified but, on the other hand, the Internet sometimes replaces the adults in providing information.

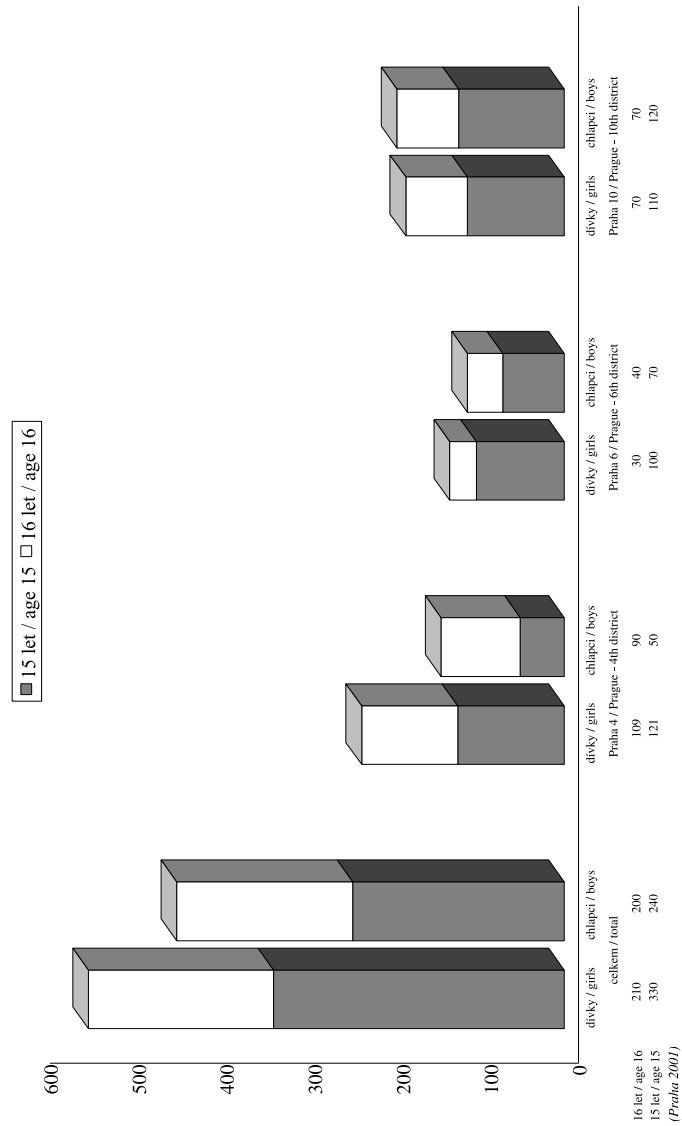
Every fifth girl and every tenth boy have said they had been invited by an adult to sexual activities for financial or other reward. These answers can be reflected on in connection with child prostitution. 75% of boys and 81.5% of girls cannot see and do not admit a situation in which they could imagine prostitution as a means of earning money. Those who can envisage such a situation have claimed they need the money to get drugs or something to level out their handicap in peer groups. 38% of the 15 - 16 year old respondents consider prostitution a criminal activity, a third of the children view it as an opportunity to earn money for uneducated people, 16% of the children see it as a job as any other, and 15% perceive it as an opportunity to live a luxurious life. Child prostitution is perceived by 80% of the respondents as shameful abuse and misuse of children, but 18% of the children see it as an opportunity to obtain money for drugs, and 2% as a gainful activity.

As for the work with computers and Internet access, more than half of the children's families own at least one computer and the majority is also connected to the Internet. More than half of the boys and less than 1/5 of the girls work with computers every day; 1/3 of the boys and a negligible proportion of the girls work with the Internet regularly. They work with it more often in cafes where it is possible to work in groups and there are no teachers to supervise them.

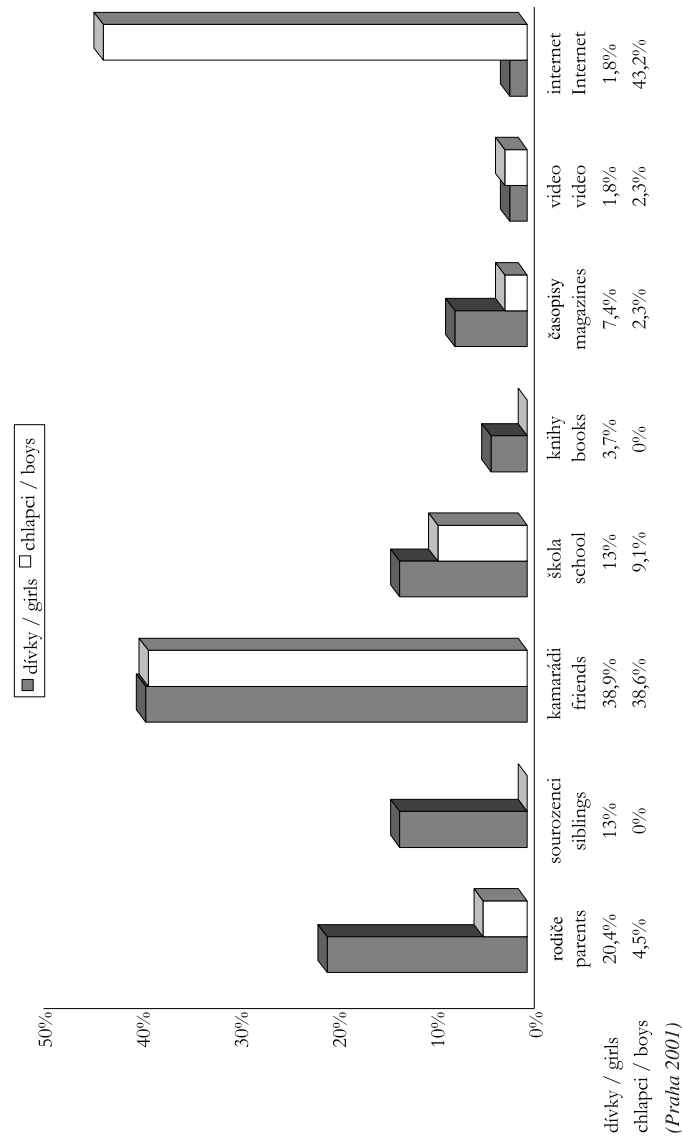
As for their relation to pornography, most often they see it as something that is a part of life but is "not a big deal", or as an opportunity to encounter something forbidden to children and further as an entertaining opportunity to see something nobody talks to them about.

It can be said that the results of the study hint at the vicious circle the children move around in.

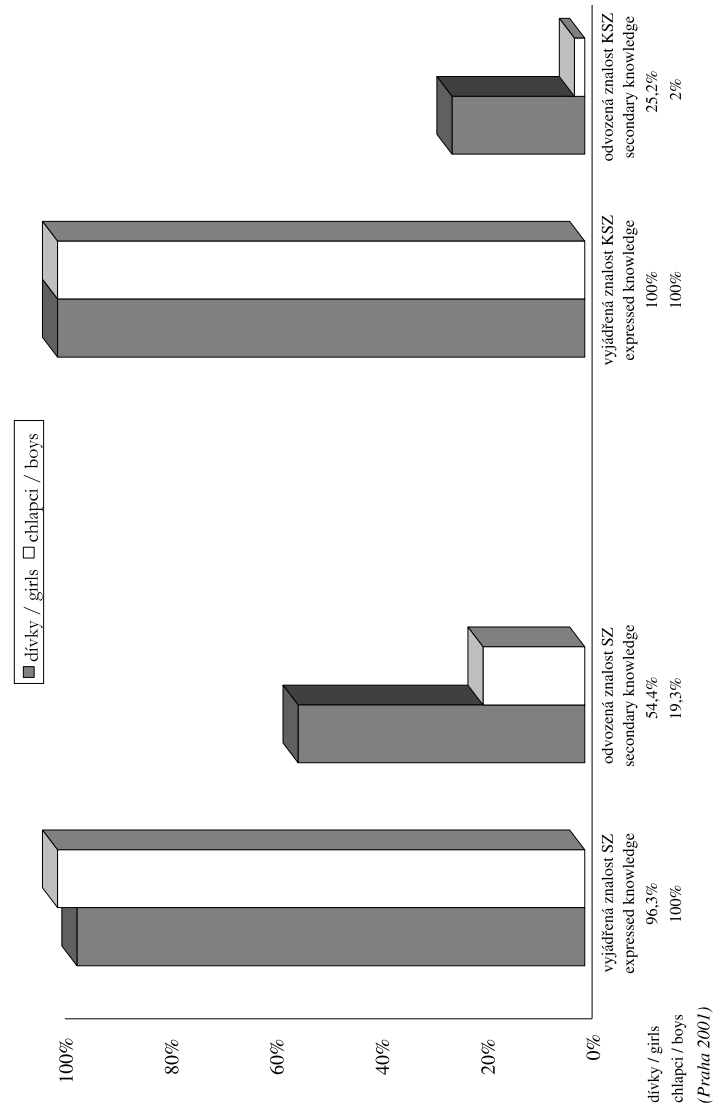
Charakteristika souboru: dívky - chlapci / Composition of Respondents: Girls - Boys

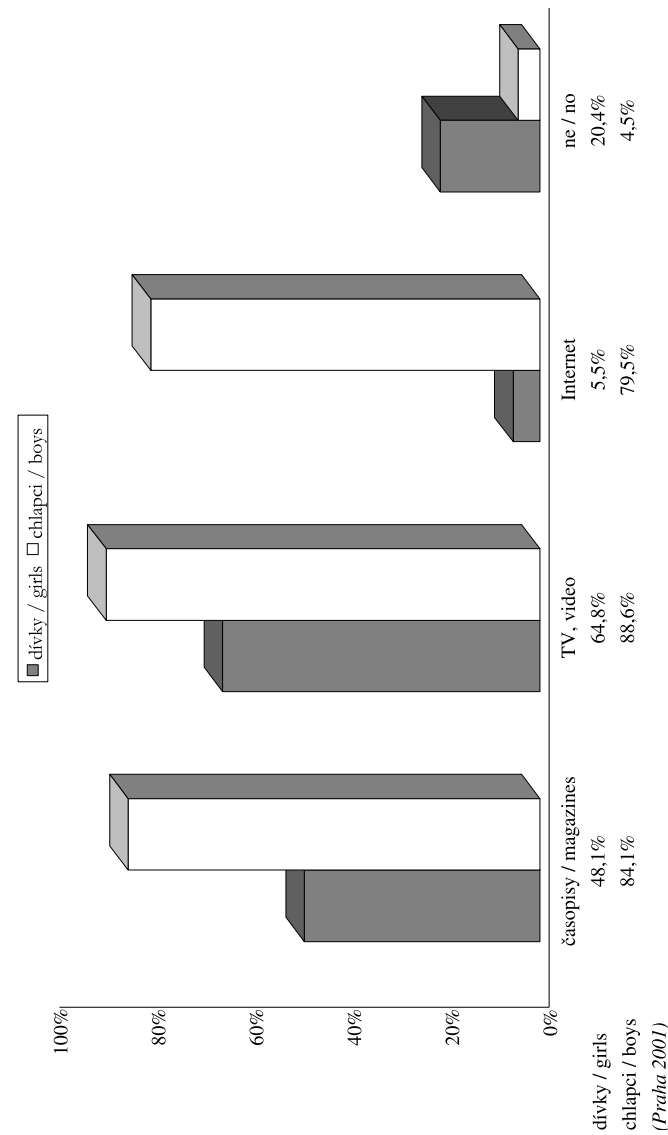
Zdroj informací o sexu / Sources of Information About Sex

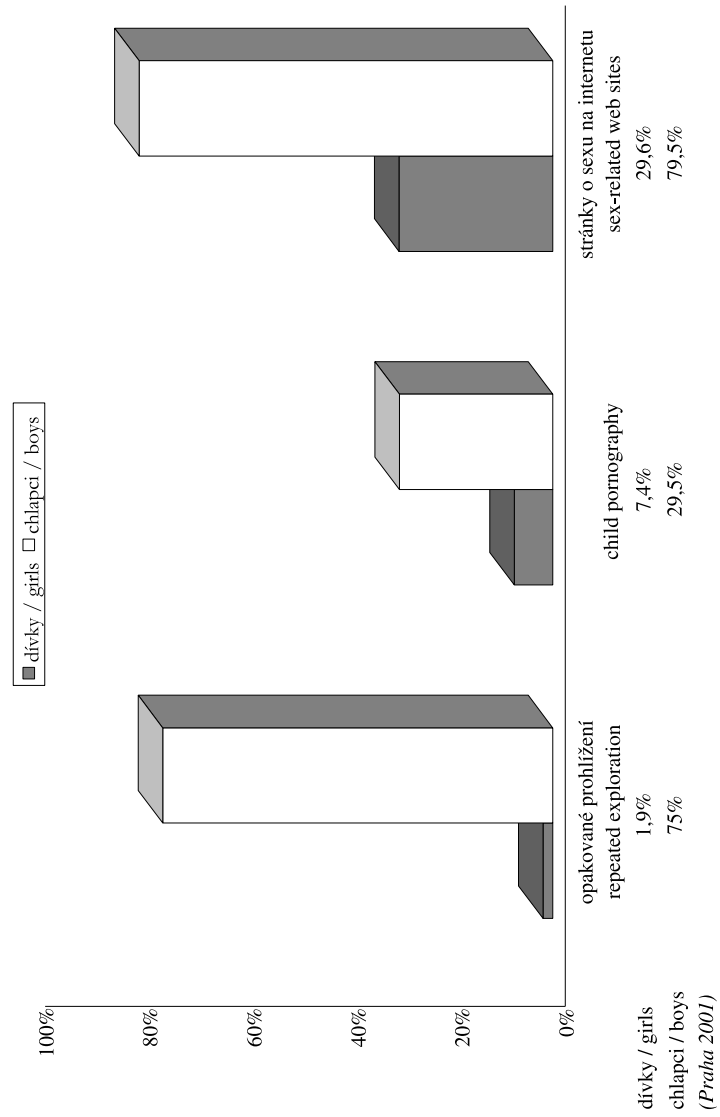
Znalost pojmu sexuálního zneužívání / Knowledge of the Notion of Sexual Exploitation

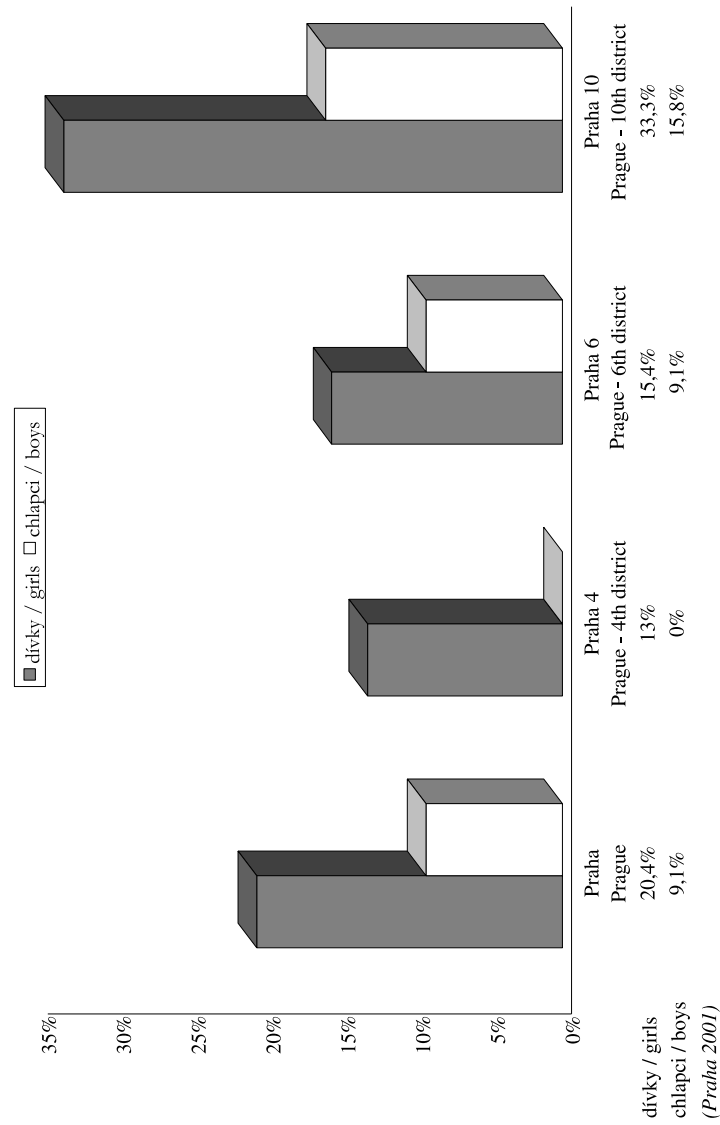
Prohlížení pornografie / Exploration of Pornography

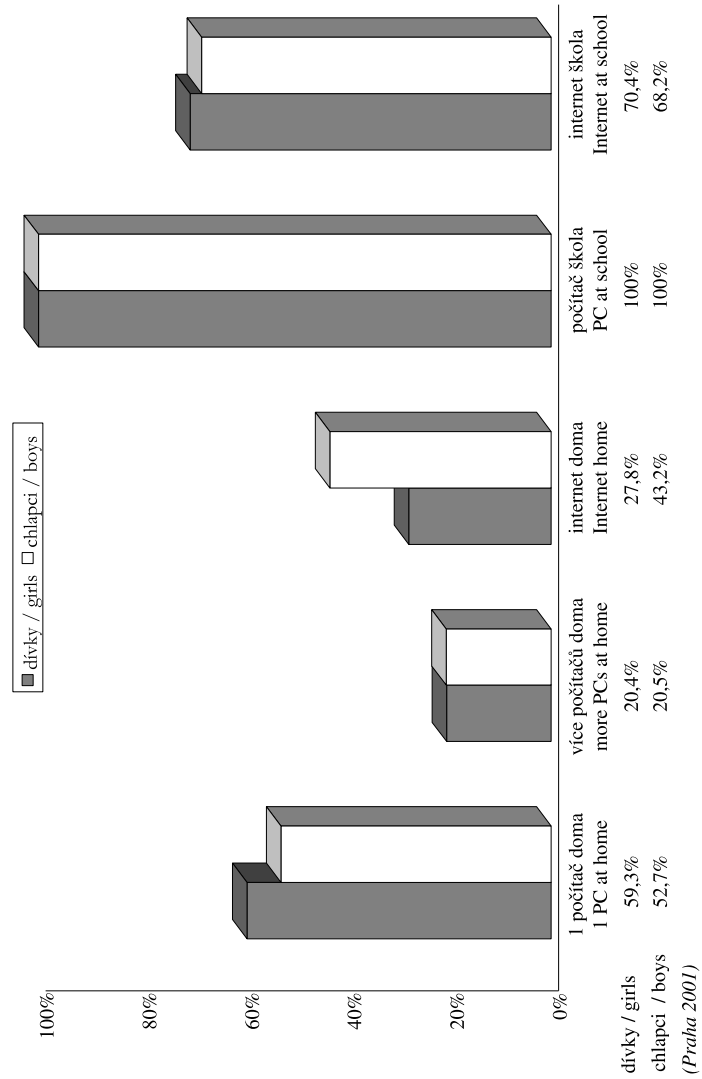
Pornografie / Pornography

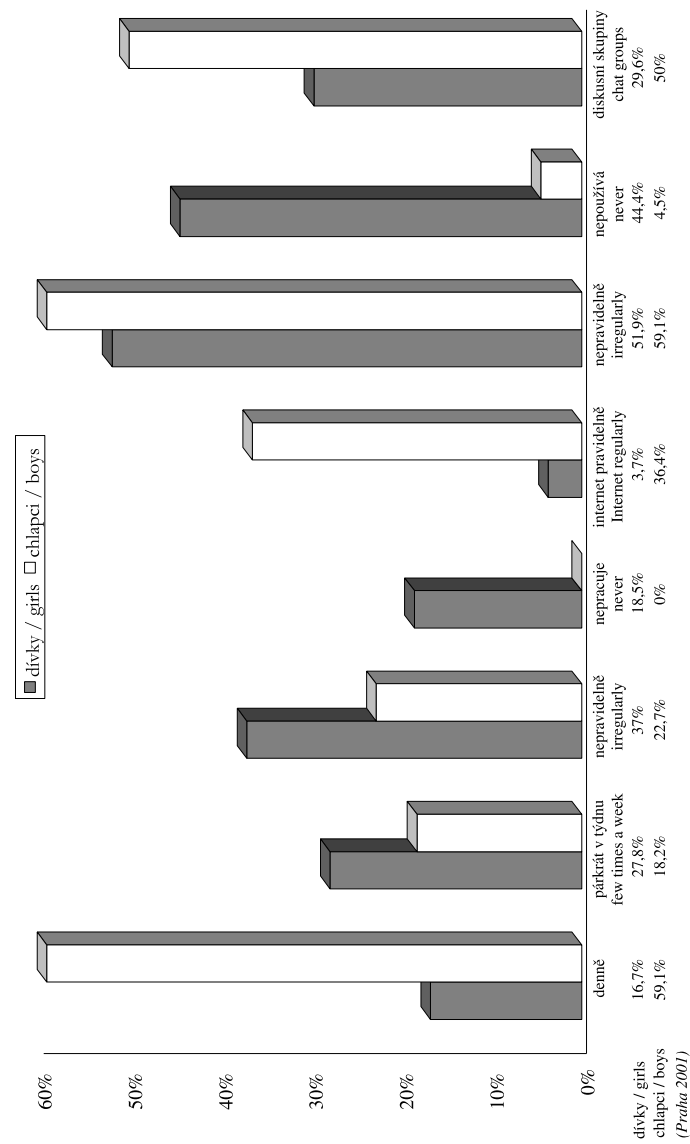
Nabídka sexuální služby za odměnu / Offers of Sexual Services for Rewards

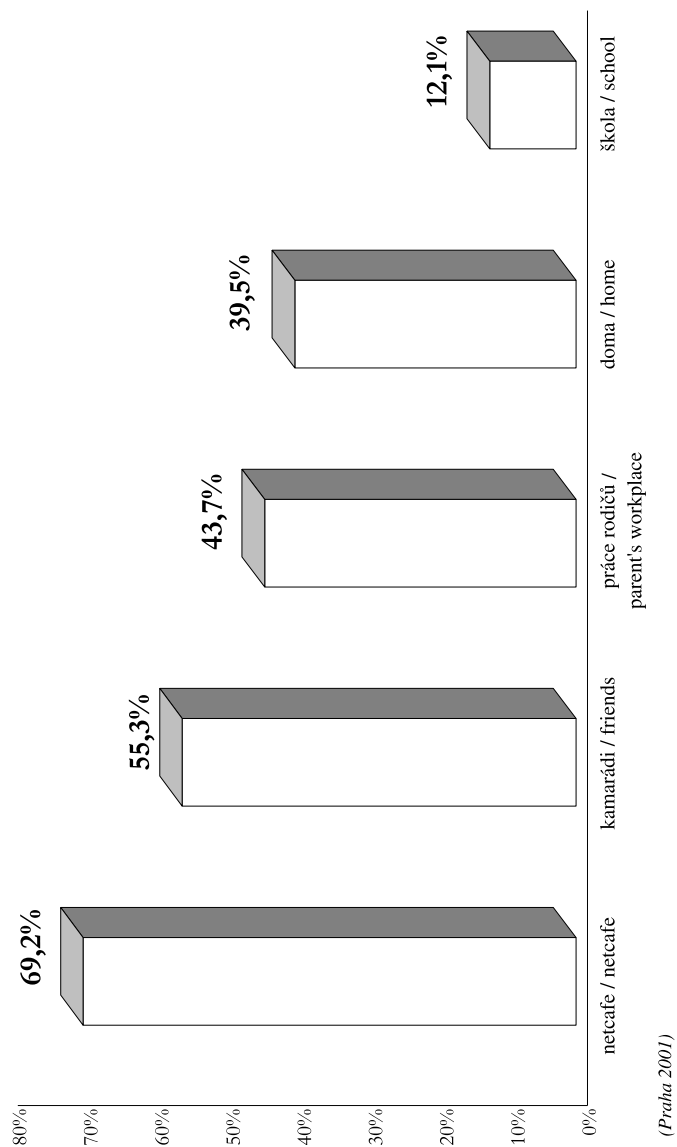
Osobní počítače - internet / Pcs - Internet

Práce s počítačem / Work with PCs

Kde děti pracují s internetem / Where Children Work With Internet

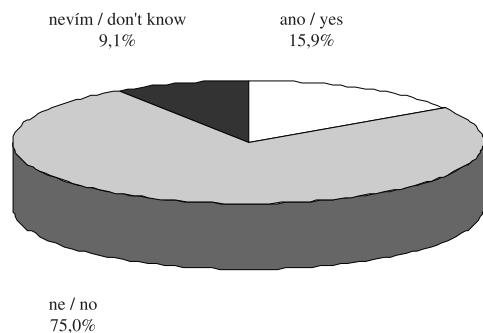

Pornografie je podle mínění respondentů:
According to the Respondents, Pornography Is:

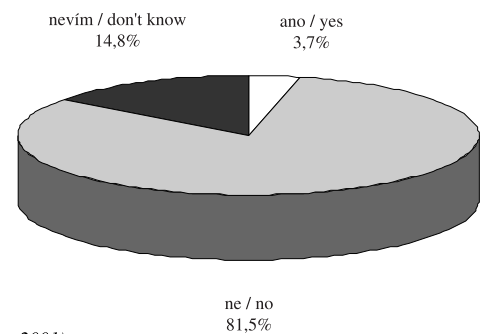

Odhad představy situace, ve které by dítě samo zvolilo prostituci k získání peněz
 Estimates of Situations When the Child Would Choose Prostitution As a Way to Acquire Cash

chlapci / boys

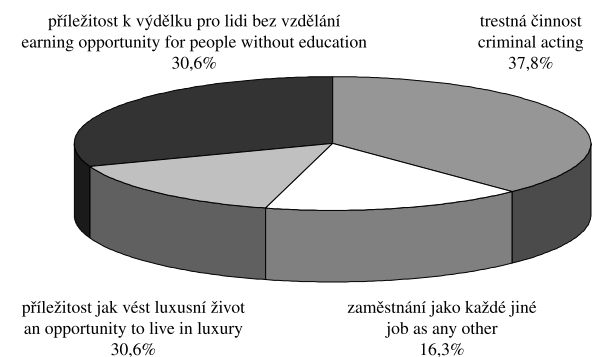

dívký / girls

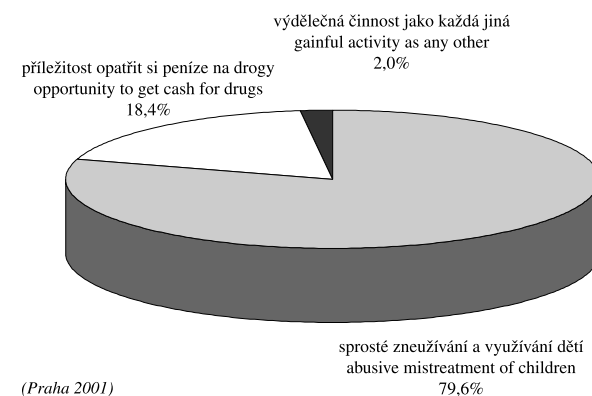

(Praha 2001)

Prostituce je podle mínění respondentů:
 According to the Respondents, Prostitution Is:

Dětská prostituce je podle mínění respondentů:
 According to the Respondents, Child Prostitution Is:

(Praha 2001)

Otazníky a hledání cest pomoci komerčně sexuálně zneužívaným dětem

Renáta Köttnerová

Krajský úřad Olomouckého kraje

(dříve sociální pracovnice oddělení péče o rodinu a děti Okresního úřadu Olomouc)

S problémem komerčně sexuálně zneužívaných dětí jsem se poprvé setkala v roce 1998-1999 při řešení sociálních problémů matek závislých na drogách. Pět mladých žen pocházelo z disfunkčních rodin, tři z nich byly umístěny v ústavní výchově. Při útěcích z domu či výchovných ústavů získávaly finanční prostředky nejen na drogy, ale i na přežití prostitucí v Praze a Brně, kde měly jak dostatek zákazníků, tak i snáze dostupný pervitin, byly „chráněny anonymitou velkoměsta“. Následně jsem měla možnost setkávat se pravidelně v průběhu téměř dvou let s klienty Projektu Šance při svých návštěvách v Praze a posléze i po dobu jednoho týdne při realizaci terapeutického pobytu v Lošově u Olomouce.

Uvědomila jsem si, jak nedostatečné jsou naše informace o problémech těchto dětí. I když má dítě právo obrátit se s žádostí o pomoc na orgán sociálně-právní ochrany, v praxi se se spontánní dětskou klientelou setkáváme zcela ojediněle. Jedním z možných vysvětlení je mediální obraz sociálních pracovníků, který není lichotivý (filmové ztvárnění sociálních pracovníků, kauzy postupu při řešení konkrétních případů v kontextu nesouladu s řešeními některých neziskových organizací). Sami klienti asociují sociální pracovníky nikoliv s pomocí, ale s „represí“. Vypovídající je častý výrok: „Sociální pracovnice mi nepomůže - pokud se na ni obrátím, dostanu se do pastěku.“ Kladu si otázku, zda nemají již nyní dospělí mladí lidé, dříve oběti komerčně sexuálního zneužívání, pravdu. Co může nabídnout sociální pracovník dítěti, které žije v disfunkční rodině, je zanedbáváno, týráno či zneužíváno, nemajíc příbuzné, kteří by byli ochotni převzít je do péče? Existuje dostatečná síť sociálních služeb pro tuto specifickou skupinu dětí (střediska sociální prevence, pěstouni, ochotní přijmout do péče „problematické dítě staršího věku“, profesionální rodiny, dětské domovy rodinného typu)? Je prevence sociálně patologických jevů dostatečná? Spolupracují státní orgány

dostatečně s neziskovým sektorem při realizaci netradičních sociálních služeb, které nutně musí mít interdisciplinární charakter (resort sociálních věcí, školství, zdravotnictví, vnitra)?

Podle mého názoru existují dvě cesty v sociální práci. První je poměrně jednoduchá: dozvím se o trestném činu, který je páchan na dítěti, podám oznámení orgánům činným v trestním řízení, předám osud mého klienta do kompetentních rukou, mohu klidně spát, neboť jsem si splnil svoji ohlašovací povinnost. Druhá cesta je trnitá, plná pochybností, a týká se především sociálních pracovníků neziskové sféry, ale v některých případech i sociálních pracovníků orgánů sociálně právní ochrany: nepoškodím svým krokem klienta, neztratím důvěru komunity, mám možnost alespoň minimalizovat důsledky sociálně patologických jevů (zdravotní aspekty - prevence přenosných chorob, sociální aspekty - byť minimální šance návratu do rodiny).

1. Odkud pocházejí děti, které získávají finanční prostředky poskytováním sexuálních služeb?

Odpovědi na tuto otázku jsem získala rozhovory s klienty, kteří prošli Sananimem, pracují či se zdržují v Olomouci, s mladými matkami, které byly v evidenci oddělení péče o rodinu a děti a samy pocházejí z disfunkčních rodin, a s klienty Projektu Šance. Jednalo se zhruba o čtyřicet mladých lidí. I když tento vzorek respondentů není velký, dovolím si získané informace zobecnit. V řadě případů se jednalo o souběh příčin i motivů, které je vedly k získávání finančních prostředků poskytováním sexuálních služeb.

- a) Rodiny dlouhodobě závislé na dávkách sociální péče - klienti uvádějí, že považovali za handicap odlišnost od vrstevníků (spolužáků), pokud jde např. o oblečení, elektroniku apod. I když rodiče nepracovali, paradoxně věnovali dětem méně času, neměli zájem komunikovat s nimi o problémech. Za poskytované sexuální služby si zpočátku mohli koupit značkové oblečení, posléze drogy (únik z reality).
- b) Rodiny, kde jeden z rodičů (partner matky) byl závislý na alkoholu, v rodině docházelo k fyzickému násilí vůči partnerovi i dítěti. Klienti uváděli, že byť okolí muselo být informováno o zmíněných skutečnostech, nesignalizovalo problém

vůči příslušným orgánům. Navazování sexuálních styků u nich alespoň na několik okamžiků vyvolávalo iluzi, že je má někdo rád.

c) Rodiny podnikatelů či nadměrně vytižených rodičů, kteří kompenzovali nedostatek času a emocionální podpory poskytováním finančních prostředků. Klienti hledali nové podněty (dobrodružství) - výherní automaty, drogy, sexuální styky, kdy měli alespoň na chvíli pocit, že má o ně někdo zájem.

d) Sexuální zneužívání v dětství (rodič, příbuzný, rodině blízký známý).

e) Odlišná sexuální orientace u chlapců v kombinaci s nepochopením rodičů, případně širšího sociálního prostředí, která vedla k hostilitě vůči rodičům.

f) Děti svěřené do péče pěstounů, které nenaplnily představy náhradní rodiny (výukové a výchovné problémy ve škole i v rodině), obtíže byly řešeny fyzickými tresty, nikoliv zajištěním odborné pomoci.

Osud zmíněných dětí se vyvíjel obdobně. Nedostatečně saturované emocionální potřeby, problémy ve škole atp. řešily zpočátku záškoláctvím - neplněním povinné školní docházky. Problémem je i tzv. „skryté záškoláctví“ - rodiče ex post omluví nepřítomnost dítěte ve škole, aby neměli problémy, dítě navštěvuje často pediatra, nepřítomnost má omluvenu, v době nemoci se doma nezdržuje. Volný čas tráví s vrstevníky s obdobnými problémy, kteří mají pro něj „pochopení“, saturují jeho potřebu sociální sounáležitosti i emocionálního zázemí. Volný čas je mimo hovory o společných problémech vyplněn hledáním nových náhradních podnětů - ať už je to návštěva diskoték, výherní automaty, snadno dostupný alkohol i drogy umožňující únik z reality, redukcující tenzi a úzkost. Uvedené aktivity vyžadují dostatek finančních prostředků. Klienti uvádějí, že jim připadalo „čistější“ získat si finanční prostředky poskytováním sexuálních služeb než pácháním majetkové trestné činnosti, zejména pak v období po dovršení 15 let věku, kdy již mohou být odsouzeni. Častý byl zde i výrok „pokud něco ukradnu do patnácti, vím, že se mi nemůže nic stát“.

U části klientů následovalo nařízení výchovného opatření ve formě dohledu, posléze ústavní výchova. Vypovídající, i když možná někdy poněkud zkreslené, je hodnocení jejich pobytu ve výchovných ústavech: příliš mnoho nestrukturovaného času, nuda, nedostatečná kontrola, šikana mezi dětmi, sexuální aktivity. Na útěku se pohybovali i několik měsíců, s rodinou se nepokoušeli navázat kontakt, neboť o ně údajně rodiče neměli zájem. Čas na útěku trávili povětšinou na nádraží,

u výherních automatů, krátkodobě i u klientů, dopouštěli se drobných krádeží v obchodech. Někteří z nich čekali na „prince z ciziny“, který se o ně postará.

Romští chlapci uváděli, že v jejich rodinách je daleko méně tolerována odlišná sexuální orientace. Tři chlapci byli svěřeni do péče neromských pěstounů, kteří na ně měli nereálné požadavky. Je s podivem, že ani jeden z chlapců si nepamatuje, že by s ním hovořila sociální pracovnice, ač průběh pěstounské péče je sledován odděleními péče o rodinu a děti. Hovoří o sobě, že jsou více hraví, přitahují je automaty, na které potřebují peníze. Aby vydrželi život na ulici, uchylují se ke drogám, potřebují stále více peněz. Důvěřují pouze Lászlou Szűmeghovi z Projektu Šance, nedovedou si představit, že by navštívili sociální pracovníky v institucích. Pokud je navštívili již jako zletilí, nedostalo se jim potřebné pomoci (ubytování, zaměstnání). Na druhé straně však nejsou schopni pravidelně navštěvovat úřad práce, aby získali zaměstnání či alespoň dávky sociální péče.

2. Mají orgány sociálně-právní ochrany (okresní úřady, obce), pedagogové a odborníci dostatek informací o komerčně sexuálně zneužívaných dětech?

Jak jsem již zmínila, v praxi se zcela ojediněle setkáváme s případy, kdy se dítě spontánně obrací na oddělení péče o rodinu a děti při okresních úřadech, má-li v rodině problém. Častěji volí možnost telefonátu na linky, případně se svěří spolužákům. I když okolí je informováno, nesignalizuje problém, jde-li o fyzickou osobu, byť nyní již nemusí být uváděn zdroj, od kterého se sociální pracovník o problému dítěte dozví. V roce 2000 jsme řešili sociální situaci dvou dívek, kde jsme měli důvodné podezření, že finanční prostředky získávají poskytováním sexuálních služeb (omluvená nepřítomnost ve škole, diskrepance mezi drahým ošacením a dlouhodobou závislostí matek na dávkách sociální péče). Jedná se o problém, který však je obtížně dokazatelný. Jedna z dívek umístěná v ústavní výchově již po čtrnácti dnech byla na útěku, matka údajně nebyla informována, kde se dívka nachází. Otázkou je, zda zahájené trestní stíhání matky může mít pro další osud děvčete jakýkoliv pozitivní efekt. Nejčastěji signalizují problémy dětí školy. Dozvíme-li se o zanedbávaném či týraném dítěti včas, můžeme v intencích možnosti řešit situaci např. pobytem ve středisku sociální prevence. Tato zařízení jsou však ještě v rámci ČR ojedinělá, měla by převedším zabezpečit systémovou a kvalifikovanou práci s rodinou.

V rámci realizace seminářů „Děti ulice a jejich děti“ jsme zjistili, že řada sociálních pracovníků, pedagogů v našem regionu i studentů neměla možnost se seznámit s materiálem „Národní plán boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí“ - snad proto, že se jedná o region, kde se s daným jevem sociální pracovníci zdánlivě nesebkávají. V rámci monitoringu, který realizuje MPSV ČR, nebyl uveden žádný případ komerčně sexuálně zneužívaných dětí.

3. Mohou orgány sociálně-právní ochrany dětí a další instituce poskytnout adekvátní pomoc dětem ohroženým komerčně sexuálním zneužíváním?

Pozornost by měla být věnována podle mého názoru prvním signálům, zejména problému otevřeného i skrytého záškoláctví. Řada rodičů omlouvá nepřítomnost dětí ve škole z banálních důvodů, nebo ex post, aby se vyhnula případným problémům (přestupek na úseku školství, trestný čin dle § 213 a 217 trestního zákona). Pokud dítě navštíví pediatra, snadno získává omluvenku. Někteří pediatři uvádějí, že pokud neomluví dítě pro nemoc, případně rodičům důrazněji připomenou jejich povinnosti, volí rodiče „benevolentnějšího“ dětského lékaře. Problém komerčně sexuálního zneužívání dětí je důsledkem nejen selhání rodiny, ale i nedostatečné prevence sociálně patologických jevů, podceněním či nedoceněním prvních příznaků problémů dětí. Je otázkou, zda vzdělávání sociálních pracovníků, pedagogů, ale i rodičů je dostatečné. Vždyť řada z nich např. nepozná, že dítě je již závislé na drogách. Další otázkou je, zda je věnována systematická pozornost i volnočasovým aktivitám dětí. Rodiče, kteří mají zájem o své děti, jsou schopni se namnoze velmi uskrovnit, aby mohli zajistit finančně náročné mimoškolní aktivity (sport, kultura apod.). Děti z rodin méně funkčních však tuto šanci většinou nemají.

Zákon o sociálně-právní ochraně dětí 359/1999 Sb. umožňuje nejen zřizovat specializovaná zařízení sociální prevence, ale zakotvuje též možnost vykonávat sociálně-právní ochranu pověřeným osobám. Zde se otevírá velká možnost pro neziskové organizace. Za důležitou považují též povinnost sociálních pracovníků minimálně jednou za šest měsíců navštívit dítě v ústavní výchově, případně kontaktovat dítě v dalších formách náhradní rodinné péče, pokud tato povinnost není vykonávána formálně.

4. Jaká je spolupráce neziskového sektoru s orgány sociálně-právní ochrany, jsme partnery při řešení problému, umíme komunikovat?

Po roce 1990 existovalo patrně v každém regionu napětí mezi orgány státní správy a neziskovým sektorem. Pracovníci neziskového sektoru tvrdili, že stát neposkytoval sociální služby kvalitně, orgány státní správy pak poukazovaly na nedostatek profesionality a vzdělání pracovníků neziskového sektoru. Tento nesoulad se někde doposud objevuje, neboť nemáme dostatečné osobní kontakty, hodnotíme svoji činnost pouze podle vnějších znaků, podléháme prezentaci té či oné aktivity v masmédiích. Stačila by podle mého názoru pravidelná setkávání, akceptace pozitiv na obou stranách, vzájemné obohacování a především uvědomění si limitů těch druhých.

Připravovaný zákon o sociálních službách akcentuje aktivní participaci poskytovatelů sociálních služeb i klientů. V tomto směru vkládám velké naděje, i pokud jde o sociální služby poskytované dětem s problémem, které jsou konečně též našimi klienty.

Závěrem bych chtěla poděkovat svým klientům, klientům Projektu Šance, panu László Szümegehovi a bývalým klientům Sananimu, kteří mi ukázali odvrácenou tvář sociální práce a mnohému mne naučili. Děkuji též za to, že byli ochotni se zúčastnit seminářů pro sociální pracovníky, pedagogy a studenty, což pro ně mohlo být namnoze bolestným zážitkem.

The Question Marks around and the Quest for the Ways to Help Commercially Sexually Exploited Children (abbreviated version)

Renáta Köttnerová

Regional Administration Office of the Olomouc Region

(ex-social worker at the Child Care Department of the District Administration Office in Olomouc)

The first time I encountered the problem of commercial sexual exploitation of children was in 1998-1999 when dealing with the social problems of drug-addicted mothers: five young women from broken families out of which three were placed in institutional care. On their flight from home or the institution they acquired financial means not only for drugs but also for survival prostituting in Prague or Brno (enough customers, easily available drugs, the metropolitan anonymity). Later I had the opportunity to be in touch with the clients of the Chance Project regularly for almost two years during my visits to Prague and also during a one-week therapeutic stay in Lošov near Olomouc.

The information we get on the problems of these children are insufficient. Even though the child has the right to turn to the social-legal protection body for help, in practice we encounter spontaneous child clients very rarely. One of the possible causes is the media image of social workers, which is far from complimentary. The clients themselves associate social workers not with help but with "repression". The following statement, which appears fairly often, is telling: "social worker will be of no help, if I contact her, she will send me to detention".

What can a social worker offer to a child living in a broken family, is neglected, bullied or abused, and has no relatives who would be willing to take care of them? Is there a sufficient network of social services for this specific group of children? Is the prevention of socio-pathological phenomena sufficient? Do the governmental institutions co-operate well enough with the NGOs when working to satisfy the unusual social services that necessarily need to be interdisciplinary?

There are two tracks in social work. The first one is fairly easy: the information on the crime committed on a child is passed to the investigation bodies and the notification duty is thus fulfilled. The other track is difficult, full of doubt - it relates primarily to social workers in the non-governmental sector but in some cases also to the social workers of the institutions of social-legal protection: will I not hurt my client by this step, will I not lose the community's trust and the opportunity to minimise the consequences of socially pathological phenomena?

1. Where do the children who acquire financial means by providing sexual services come from?

The answers to this question come from the interviews with clients - about 40 young people (drug-addicted clients, young addicted mothers filed by the Child Care Department, they themselves coming from broken families, the Chance Project clients). Even though this sample of clients is not big, I am going to generalise the information obtained. Often it was a confluence of causes and motives that lead to earning money through the provision of sexual services.

- a) Families regularly dependent on social benefits - the clients perceived their own difference as a handicap in their peer group (they did not have what others did). The unemployed parents devoted little of their time to the children and were not interested in discussing problems with them. For the sexual services provided, the clients were able to purchase brand clothes and later drugs (escape from reality).
- b) Families in which one parent (the mother's partner) was alcohol-addicted, physical violence against the child and the other partner was occurring. The clients claimed that although the community must have known about the problems, nobody contacted the relevant bodies. Sexual contact created the illusion that someone loves them.
- c) Families of overloaded parents who compensated the lack of time and emotional support by the provision of financial means. The clients sought new impulses (adventure) - gambling, drugs, sex - they felt someone was interested in them.
- d) Sex abuse in childhood (parent, relative, close family acquaintance).

- e) Different sexual orientation in boys combined with the lack of understanding in parents or wider social environment - leading to hostility towards parents.
- f) Children in foster care, who did not fulfil the expectations and consequently had troubles at school as well as at home, the problems were dealt with by means of physical punishment not through expert assistance.

The fate of the children mentioned was similar. Initially, they tried to deal with their troubles at school and insufficiently saturated emotional needs by avoiding school. The “hidden school avoidance” is a problem too - the parents provide justification for the child’s absence retrospectively to avoid problems. The child goes to see the GP often, is appropriately exempted from school but does not spend the time at home. S/he spends her time among peers with similar troubles who “have understanding” and saturate their need for social belonging and emotional support. They also look for new compensatory impulses - discos, gambling, alcohol, drugs (escape from reality reducing tension and anxiety). The stated activities require abundance of financial means. It seemed “cleaner” to the clients to obtain money through the provision of sexual services than for instance by committing property crimes, especially when they have reached the age of 15 when they become criminally liable.

Surveillance was ordered for some of the clients and later institutional care. The following is their assessment of institutional care (which can be somewhat distorted): too much unstructured free time, boredom, insufficient control, bullying among children, sexual activities. They were on the run for up to several months, not trying to get in touch with the family - the parents were allegedly not interested in them. They spent time at railway stations, gambling, short periods with their clients, committed petit theft at supermarkets. Some of them were waiting for the “foreign prince” to come and take care of them.

Roma boys claimed tolerance for different sexual orientation to be lower in their families. Three boys were consigned to non-Roma foster families who had unrealistic demands. None of the boys remembers ever talking to any social worker although foster care is monitored by the Child Care Department. They claim to be more playful and attracted by gambling - that is what they need money for. In order to be able to stand life in the streets they take drugs - and need more

and more money. They only trust László Sumeg of the Chance Project and cannot imagine they would go to see social workers in institutions. If they did go when they reached maturity, they did not get the necessary assistance (accommodation, job). On the other hand, they are not able to attend the labour office regularly to get a job or at least to pick up social benefits.

2. Do the bodies of social-legal protection (district administration, municipalities), teachers and experts have enough information about commercially sexually exploited children?

Cases of children spontaneously turning to the District Administration’s Child Care Department when they encounter troubles in the family are very rare in practice. They prefer the option of phone lines or talk to their peers. Even though the community must know it does not send out any warning signals. In 2000, we dealt with a case of two girls who were under just suspicion to be obtaining their financial means through the provision of sexual services. This is always difficult to prove, however. One of the girls, placed in institutional care, fled after two weeks already, her mother claimed she did not know where the girl was. The question is whether the initiated criminal proceedings against the mother can have any positive effect whatsoever on the girl’s future.

The problems of children are most frequently signalled by the schools. With timely information on an abused or neglected child we can deal with the situation for instance by placing them at the centre for social prevention. Facilities of this kind remain rare in the Czech Republic but they should provide consistent and qualified family treatment.

3. Can the bodies of social-legal protection and other institutions provide adequate help to children threatened by commercial sexual abuse?

Attention should be paid to the first signals, especially the problem of hidden as well as open school avoidance. The issue of commercial sexual exploitation of children is the consequence not only of family failure but also of insufficient prevention of socio-pathological phenomena, or underestimation of the first symptoms of the children’s problems. The question is whether the education of

social workers, teachers as well as parents is sufficient. Many of them even fail to recognise that the child is addicted to drugs! Another question is whether consistent attention is devoted to the children's leisure activities. Parents who care for their children are able to sacrifice a lot in order to make costly leisure time activities (sports, culture) possible for their children. Children of less well functioning families do not have this chance.

The Act no. 359/1999 Coll. on social-legal protection of children allows not only the establishment of specialised social prevention facilities but also the possibility for appointed persons to perform social-legal protection. Large space opens up here for non-governmental organisations. Another important point is the social workers' obligation to visit the child in institutional care at least once in six months and contact children in other forms of foster care if such duty is not performed formally only.

4. What is the co-operation of the non-governmental sector with the bodies of social-legal protection like, are we partners, do we communicate well?

After 1990 there was tension between the state administration bodies and the non-governmental sector. The NGOs claimed that the government did not provide good social services and the governmental administration bodies pointed to the insufficient education and professional behaviour in the NGO workers. This disharmony probably still remains at certain points. The solution could be to meet regularly, accept the good in both sides, to share experience and above all to accept the limitations of the others.

The bill on social services stresses active participation of the social service providers as well as clients. I have great hopes in this direction, notwithstanding social services for problematic children, who are, after all, our clients as well.

In conclusion I would like to thank my clients, clients of the Project Šance (Chance) project, Mr. László Szümegeh and the former clients of Sananim who showed me the bottom side of social work and taught me a great deal. I thank them for agreeing to participate in seminars for social workers, teachers, as well as students, which could have often been a very painful experience for them.

Oběti a poškození z právního hlediska

JUDr. Jiří Král, Ministerstvo spravedlnosti ČR

Pojmy oběti trestné činnosti a poškozeného nejsou různým označením téhož, ale jedná se o různé pojmy s odlišným obsahem. Pojem obět' trestné činnosti se do našeho právního řádu dostal poměrně pozdě, teprve zákonem č. 209/1997 Sb., o poskytnutí pomoci obětem trestné činnosti a o změně a doplnění některých zákonů. Naproti tomu pojem poškozený jako jedna z procesních stran trestního řízení je v našem právním řádu znám už celá desetiletí. Věcně je základní rozdíl mezi oběma pojmy v tom, že obět' trestné činnosti je pojmem daleko širším, než je pojem poškozený. Za oběti se zpravidla považují nejbližší členové rodiny přímé oběti trestné činnosti a osoby, které byly na její péči odkázány, pokud jim vznikla nějaká újma. Při vymezení pojmu oběti se nepřihlíží jen k tomu, zda jí byla trestnou činností způsobena vyčíslitelná škoda, ale přihlíží se i k újmám psychickým, k emocionálnímu strádání a k případnému zhoršení sociálního postavení. Naproti tomu pod pojmem poškozeného chápeme především vyjádření procesního postavení určité osoby. S výjimkou práva na náhradu škody práva poškozeného nepřecházejí na jiné osoby, a není rozhodné, zda i tyto osoby byly trestným činem dotčeny. V širším smyslu slova je pojem oběti trestné činnosti pojmem spíše kriminologickým a sociologickým, zatímco pojem poškozeného je chápán především jako pojem právní, používaný v trestním řízení.

Pokud se máme zabývat otázkou ochrany určité skupiny osob před trestnou činností zaměřenou na určitý objekt, pak si musíme všimnout minimálně obětí takové trestné činnosti, nikoliv v úzkém smyslu slova jen poškozenými. Hovoříme-li např. o sexuálním zneužívání dětí, pak si samozřejmě musíme všimnout změny postavení a narušení práv nejen osob přímo poškozených trestnou činností, ale i těch, kteří jsou součástí široké rodiny, do níž patří poškozený, a kteří jsou zpravidla takovou trestnou činností také v různé míře dotčeni.

V souvislosti s pojmem oběti trestné činnosti je třeba poukázat na již zmíněný zákon o poskytnutí pomoci obětem trestné činnosti, který umožňuje zmírnit

alespoň sociálně-ekonomický propad, jenž oběť v důsledku trestné činnosti někdy postihne. Poskytnutí peněžité pomoci ze strany státu přichází v úvahu v případech, kdy se buď nepodaří odhalit pachatele trestné činnosti, rychle jej postihnout, anebo když se z jiného důvodu nepodaří oběti zajistit alespoň rychlou náhradu způsobené škody. Statistická data ukazují, že ze strany obětí je možností domáhat se peněžité pomoci využíváno v podstatně menším rozsahu, než by odpovídalo výskytu zejména trestné činnosti proti životu a zdraví.

Smyslem trestního řízení a postihu pachatelů trestných činů je kromě jiného i poskytnutí satisfakce poškozenému v nejširším smyslu slova, nikoliv jen v úzkém právním významu a v případech, kdy poškozenému byla způsobena materiální škoda nebo škoda na zdraví, dosáhnout náhrady škody. Poškozený je v našem trestním řízení nejen zdrojem důležitých informací umožňujících zjištění skutečného stavu věci, ale i významným subjektem trestního řízení, který má v jeho průběhu postavení strany. Trestní řád mu přiznává řadu procesních práv, jejichž rozsah závisí na tom, zda poškozený zároveň může uplatňovat nárok na náhradu škody.

Pokud si poškozený přeje uplatnit v rámci trestního stíhání nárok na náhradu škody, je jeho obligatorní součástí i tzv. adhezní řízení, v rámci kterého soud posuzuje, zda z pohledu jiných než trestních předpisů (zpravidla občanskoprávních nebo pracovněprávních) jsou dány podmínky k tomu, aby poškozenému bylo přiznáno právo na náhradu škody a v jaké výši. Je třeba zdůraznit, že adhezní řízení v řadě jiných států nebývá pravidelnou součástí trestního řízení, spíše opak je výjimkou. V tomto směru, pokud jde o řízení o náhradě škody, je naše trestní právo daleko vstřícnější vůči poškozenému než většina zahraničních právních úprav.

Rozsah oprávnění, která má každý, kdo byl poškozený trestným činem, je poměrně široký, byť stávající právní úprava je takřka soustavně předmětem kritiky, zpravidla se domáhající dalšího rozšíření práv poškozeného. Je ovšem třeba upozornit na potřebu určité vyváženosti mezi rozsahem, v jakém zákon připustí ingerenci poškozeného do trestního řízení, a hlavním účelem trestního řízení, který je třeba sledovat v rychlém odhalování, stíhání a odsouzení pachatelů trestných činů a v účinné ochraně společnosti. Ukazuje se totiž, že jakékoliv další posilování procesního postavení poškozeného zpravidla vede k dalšímu zformalizování

trestního řízení, a tím i jeho zpomalení. Taková právní úprava se ve svém důsledku může obrátit proti samotnému poškozenému, neboť vytvořením prostoru pro reálné uplatnění široké škály jeho práv se oddálí odsouzení pachatele a ztíží se dokázání jeho viny.

Pojem poškozeného v našem trestním právu je vymezen poměrně velmi obecně. Zákon, tj. trestní řád, v § 43 odst. 1 stanoví, že poškozeným z trestně procesního hlediska je ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková, morální nebo jiná škoda. S tímto postavením jsou spojena práva, která může každý poškozený uplatňovat v průběhu trestního řízení. Jedná se o právo činit návrhy na doplnění dokazování, nahlížet do spisů, zúčastnit se hlavního líčení a veřejného zasedání konaného o odvolání a před skončením řízení se k věci vyjádřit. S těmito právy poškozeného koresponduje zákonná povinnost orgánů činných v trestním řízení poškozeného o jeho právech poučit a poskytnout mu plnou možnost k jejich uplatnění. Poškozený má určitá procesní práva i v případě, kdy trestní stíhání neskončí odsuzujícím rozsudkem, a dokonce není ani podána obžaloba. V případě, že věc je odložena, především proto, že není potvrzen závěr o tom, že byl spáchán trestný čin, a je dán důvod vést trestní stíhání proti konkrétnímu obviněnému, musí být usnesení o odložení věci doručeno poškozenému, pokud je znám.

Stejně tak dojde-li k přerušení nebo zastavení trestního stíhání anebo k postoupení věci správnímu orgánu jako přestupku nebo jiného správního deliktu, má poškozený proti takovému rozhodnutí opravný prostředek; v případě přerušení trestního stíhání se poškozený o tomto výsledku pouze vyrozumí. Jestliže naopak výsledky vyšetřování dostatečně odůvodňují postavení obviněného před soud, státní zástupce podá obžalobu a připojí k ní spisy a jejich přílohy. O podání obžaloby vyrozumí obviněného, obhájce a poškozeného, pokud jsou jeho pobyt nebo sídlo známé. Za stejné podmínky dá předseda senátu opis obžaloby doručit poškozenému. Zároveň jej vyzve, aby návrhy na provedení dalších důkazů u hlavního líčení včas soudu sdělil a uvedl okolnosti, které mají být těmito důkazy objasněny.

O hlavním líčení předseda senátu vyrozumí kromě dalších osob i poškozeného. Poškozený a jeho zmocněnec mohou se souhlasem předsedy senátu klást

vyslychaným otázky, a to zpravidla tehdy, když předseda senátu své dotazy skončil a když už nemají otázek členové senátu. Po závěrečné řeči státního zástupce patří právo závěrečné řeči poškozenému. Má-li poškozený nebo zúčastněná osoba zmocněnce, promluví zmocněnec.

Od takto vymezených práv, která, jak bylo řečeno, může uplatňovat každý poškozený, je třeba odlišovat oprávnění, která patří pouze poškozenému, jenž má podle zákona proti obviněnému nárok na náhradu škody, jež mu byla trestným činem způsobena. Takový poškozený je oprávněn také navrhnout, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému povinnost nahradit tuto škodu. Návrh je třeba učinit nejpozději u hlavního líčení před zahájením dokazování. Z návrhu musí být patrné, z jakých důvodů a v jaké výši se nárok na náhradu škody uplatňuje. Návrh nelze podat, bylo-li o nároku již rozhodnuto v občanskoprávním nebo v jiném příslušném řízení. Jde-li o uplatnění nároku na náhradu škody, přecházejí práva, která tento zákon přiznává poškozenému, i na jeho právního nástupce. Poškozený, který má nárok na náhradu škody, může v trestním řízení uplatňovat i další významné právo, směřující k tomu, aby uspokojení jeho nároku na náhradu škody, tedy budoucí vykonatelnost výroku o povinnosti obžalovaného nahradit škodu, bylo možné skutečně realizovat. Je-li totiž důvodná obava, že uspokojení nároku poškozeného na náhradu škody způsobené trestným činem bude mařeno nebo ztěžováno, lze nárok až do pravděpodobné výše škody zajistit na majetku obviněného. K takovému kroku je oprávněn soud a v přípravném řízení státní zástupce, který tak činí zpravidla na návrh poškozeného. Přestože zajištěním majetku obviněného nebo jeho části se poškozený při uplatňování nároku na náhradu škody dostává do daleko výhodnějšího postavení, v praxi se tohoto institutu využívá minimálně. V oblasti, která je předmětem semináře, tj. komerční sexuální zneužívání dětí, je navíc uplatnění tohoto postupu i nepraktické, a proto asi v této souvislosti nemá smysl jej více rozebírat.

Vedle takto široce vymezeného pojmu poškozeného v trestním řízení trestní řád obsahuje i negativní vymezení podmínek, jejichž existence brání tomu, aby určitá osoba vykonávala práva poškozeného. Jedná se o okolnosti uvedené v § 44 odst. 1 trestního řádu. Podle něj oprávnění poškozeného nemůže vykonávat ten, kdo je v trestním řízení stíhán jako spoluobviněný. V odstavci 2 tohoto ustanovení pak byla popsána určitá možnost omezení výkonu práv poškozených v řízení

konaném v prvním stupni před krajským soudem. V těchto případech, kdy krajský soud rozhodoval jako prvostupňový soud o nejzávažnějších trestných činech, měl donedávna právo rozhodnout o tom, že z blíže neuvedeného důvodu účast poškozeného v trestním řízení nepřipustí. Jednalo se o určité residuum přetrvávající z dob přijetí dosud platného trestního řádu, vycházející z názoru, že krajský soud v takovém řízení projednává především trestné činy namířené proti státu a účast poškozeného nemusí být vždy žádoucí. Proti takto obecně pojatému právu soudu rozhodovat o postavení poškozeného se vyjádřil Ústavní soud, který zmíněné ustanovení zrušil.

Novelou provedenou zákonem č. 265/2001 Sb. došlo k určité zvláštní úpravě uplatňování práv poškozených ve věcech, kde je jejich počet mimořádně vysoký. Za těchto podmínek, kdy by jednotlivým výkonem práv poškozených mohl být ohrožen rychlý průběh trestního stíhání, rozhodne předseda senátu a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce, že poškození mohou svá práva v trestním řízení uplatňovat pouze prostřednictvím společného zmocněnce, kterého si zvolí. Rozhodnutí oznámí v řízení před soudem soud a v přípravném řízení státní zástupce poškozeným, kteří již uplatnili nárok na náhradu škody; ostatním poškozeným rozhodnutí oznámí při prvním úkonu trestního řízení, ke kterému se předvolávají nebo o kterém se vyrozumívají. Jestliže by celkový počet zvolených zmocněnců vzrostl na více než šest a poškození se mezi sebou o výběru nedohodnou, provede výběr s přihlédnutím k zájmům poškozených soud. Společný zmocněnec vykonává práva poškozených, které zastupuje, včetně uplatnění nároku na náhradu škody v trestním řízení.

Poškozený může svá práva vykonávat buď osobně, nebo prostřednictvím jiné osoby. Obligatoří zastoupení zákon spojuje s případy, kdy je poškozená osoba zbavena způsobilosti k právním úkonům nebo je-li její způsobilost k právním úkonům omezena. Tehdy vykonává její práva podle tohoto zákona její zákonný zástupce. V případech, v nichž zákonný zástupce poškozeného nemůže vykonávat svá práva a je nebezpečí z prodlení, předseda senátu a v přípravném řízení státní zástupce ustanoví k výkonu těchto práv poškozenému opatrovníka. Okolnost, že poškozený má omezenou způsobilost k právním úkonům, bude splněna i tehdy, když je poškozený nezletilým. Za této situace jej v trestním řízení zastupují jeho zákonní zástupci, tedy zpravidla rodiče. Pokud by mezi jeho zájmy a

zájmy nezletilého poškozeného byl rozpor, pak je vykonává soudem ustanovený opatrovník.

Fakultativní zastoupení poškozeného jinou osobou, tedy na základě projevu vůle poškozeného, který by jinak svá práva mohl v trestním řízení vykonávat sám, upravuje § 50 a násl. trestního řádu. Podle něj se poškozený může dát zastupovat zmocněncem, kterým může být jen osoba, jejíž způsobilost k právním úkonům není omezena; při hlavním líčení a veřejném zasedání nemůže být zmocněncem ten, kdo je k němu předvolán jako svědek, znalec nebo tlumočník. Zmocněnec zúčastněné osoby a poškozeného je oprávněn činit za zúčastněnou osobu nebo poškozeného návrhy a podávat za ně žádosti a opravné prostředky; je též oprávněn zúčastnit se všech úkonů, kterých se může zúčastnit zúčastněná osoba nebo poškozený. Již zmíněná novela trestního řádu provedená zákonem č. 265/2001 Sb. posílila právo poškozeného na to, aby se v trestním řízení mohl nechat zastupovat zmocněncem, a to i tehdy, když nemá dostatek peněžních prostředků na úhradu jeho odměny. Uvedená novela doplnila trestní řád o ustanovení § 51a, podle kterého osvědčí-li poškozený, který uplatnil v souladu se zákonem nárok na náhradu škody, že nemá dostatek prostředků, aby si hradil náklady vzniklé s přibráním zmocněnce, rozhodne na jeho návrh předseda senátu soudu, který koná řízení v prvním stupni, a v přípravném řízení soudce, že má nárok na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně nebo za sníženou odměnu; to neplatí, pokud vzhledem k povaze uplatňované náhrady škody nebo její výši by zastoupení zmocněncem bylo zřejmě nadbytečné. Za těchto podmínek ustanoví předseda senátu a v přípravném řízení soudce zmocněncem poškozeného advokáta. Náklady vzniklé s přibráním takového zmocněnce hradí stát.

Poškozený, který uplatnil nárok na náhradu škody, má právo na to, aby mu soud doručil rozsudek; má-li zákonného zástupce, doručí se opis rozsudku jen zákonnému zástupci; má-li zmocněnce, doručí se jen zmocněnci. Jestliže byl poškozenému alespoň zčásti přiznán nárok na náhradu škody, je odsouzený, jemuž byla povinnost k náhradě škody uložena, povinen nahradit mu náklady potřebné k účelnému uplatnění jeho nároku na náhradu škody v trestním řízení včetně nákladů vzniklých přibráním zmocněnce. O povinnosti odsouzeného nahradit poškozenému náklady potřebné k účelnému uplatnění nároku na náhradu škody v trestním řízení a o jejich výši rozhodne po právní moci rozsudku na návrh

poškozeného předseda senátu soudu prvního stupně; nárok je třeba uplatnit do jednoho roku od právní moci odsuzujícího rozsudku, jinak zaniká. O povinnosti odsouzeného hradit státu náklady vzniklé ustanovením zmocněnce poškozenému a o jejich výši rozhodne po právní moci rozsudku předseda senátu soudu prvního stupně i bez návrhu.

Zvláštní práva zákon přiznává i poškozenému, který může uplatnit nárok na náhradu škody, v souvislosti s nařízením a průběhem hlavního líčení. Současně s vyrozuměním poškozeného o hlavním líčení je třeba jej upozornit, že nedostaví-li se k hlavnímu líčení, bude se o jeho nároku na náhradu škody rozhodovat na podkladě jeho vlastních návrhů, jsou-li už obsaženy ve spise nebo dojdou-li soudu dříve, než se přikročí k dokazování. Po přednesení obžaloby se předseda senátu dotáže poškozeného, zda navrhuje, aby obžalovanému byla uložena povinnost k náhradě škody způsobené trestným činem a v jakém rozsahu. Nedostavil-li se poškozený k hlavnímu líčení a je-li jeho návrh obsažen už ve spise, předseda senátu přečte tento návrh ze spisu. Uplatňuje-li práva poškozeného osoba, které toto právo zřejmě nepřísluší, vysloví soud usnesením, že onu osobu jako poškozeného k hlavnímu líčení nepřipouští. Takové rozhodnutí nebrání uplatnění nároku na náhradu škody před příslušným orgánem.

Odsuzuje-li soud obžalovaného pro trestný čin, kterým způsobil jinému majetkovou škodu, uloží mu zpravidla v rozsudku, aby ji poškozenému nahradil, jestliže byl nárok včas uplatněn; nebrání-li tomu zákonná překážka, soud uloží obžalovanému vždy povinnost k náhradě škody, jestliže je výše škody součástí popisu skutku uvedeného ve výroku rozsudku, jímž se obžalovaný uznává vinným, a škoda v této výši nebyla dosud uhrazena. V odůvodněných případech může soud vyslovit, že závazek má být splněn ve splátkách, jejichž výši a podmínky splatnosti zároveň určí.

Není-li naopak podle výsledků dokazování pro vyslovení povinnosti k náhradě škody podklad nebo bylo-li by pro rozhodnutí o povinnosti k náhradě škody třeba provádět další dokazování, jež přesahuje potřeby trestního stíhání a podstatné by je protáhlo, soud odkáže poškozeného na řízení ve věcech občanskoprávních, popřípadě na řízení před jiným příslušným orgánem. Na řízení ve věcech občanskoprávních, popřípadě na řízení před jiným příslušným orgánem odkáže

soud poškozeného také se zbytkem jeho nároku, jestliže mu nárok z jakéhokoli důvodu přizná jen zčásti. Na řízení ve věcech občanskoprávních, popřípadě na řízení před jiným příslušným orgánem soud poškozeného odkáže též tehdy, jestliže obžalovaného obžaloby zproští.

Poškozený, který uplatnil nárok na náhradu škody, má rovněž právo napadnout rozsudek odvoláním pro nesprávnost výroku o náhradě škody.

Zvláštní práva přiznává zákon poškozeným v případě, kdy je trestní stíhání podmíněno souhlasem poškozeného. V § 163 jsou taxativně vypočteny trestné činy, kde veřejný zájem na potrestání ustupuje zájmu na smírném vyřešení věci jednáním mezi pachatelem a poškozeným a právě souhlas poškozeného s trestním stíháním má vytvořit prostor pro takové jednání. Jedná se např. o trestné činy ublížení na zdraví, porušování domovní svobody, krádeže a některé další trestné činy majetkové povahy, neoprávněného zásahu do práva k domu, bytu nebo nebytového prostoru, porušování povinnosti při správě cizího majetku, poškozování věřitele nebo poškozování cizí věci. Podmínkou vedení trestního stíhání proti tomu, kdo je ve vztahu k poškozenému osobou, vůči níž by měl poškozený jako svědek právo odepřít výpověď, je souhlas poškozeného. Je-li poškozených jedním skutkem několik, postačí souhlas byť jen jednoho z nich. Nepředloží-li poškozený své vyjádření státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu písemně, zaznamená se jeho obsah do protokolu. Souhlas s trestním stíháním může poškozený výslovným prohlášením vzít kdykoliv zpět, a to až do doby, než se odvolací soud odebere k závěrečné poradě. Výslovně odepřený souhlas však nelze znovu udělit. Souhlasu poškozeného s trestním stíháním není třeba, pokud:

- a) byla takovým činem způsobena smrt,
- b) poškozený není schopen dát souhlas pro duševní chorobu nebo poruchu, pro kterou byl zbaven způsobilosti k právním úkonům, nebo pro kterou byla jeho způsobilost k právním úkonům omezena,
- c) poškozeným je osoba mladší 15 let,
- d) z okolností je zřejmé, že souhlas nebyl dán nebo byl vzat zpět v tísní vyvolané výhrůžkami, nátlakem, závislostí nebo podřízeností.

Jestliže se poškozený na výzvu orgánu činného v trestním řízení ihned nevyjádří, zda souhlasí s trestním stíháním, tento orgán mu poskytne podle povahy věci k vyjádření přiměřenou lhůtu, nejvýše však 30 dnů. Po marném uplynutí této lhůty již souhlas s trestním stíháním dát nelze. O tom je třeba poškozeného písemně poučit.

V této souvislosti se často objevuje kritika, že poškozený je zbytečně vystavován stresu, když musí opakovaně dávat k trestnímu stíhání souhlas - nejprve policejnímu orgánu, pak vyšetřovateli, případně i státnímu zástupci a nakonec soudu I. a II. Je třeba zdůraznit, že zákon nic takového nepožaduje; pokud poškozený svým souhlasem otevře cestu k trestnímu stíhání, pak již další potvrzování tohoto souhlasu nemá oporu v zákoně a praxe, kdy je takové prohlášení opakovaně vyžadováno, místo na hlavu zákonodárce dopadá na orgány trestního řízení. Někdy se rovněž vyjadřují pochybnosti, zda takové zvláštní právní úpravy je třeba, zda i v těchto případech by neměla plně platit zásada legality a oficiality. Autoři těchto názorů zpravidla dostatečně nepřihlížejí k tomu, že podmínka souhlasu poškozeného se uplatňuje pouze tehdy, kdy mezi pachatelem a poškozeným je blízký, zpravidla příbuzenský vztah. I kdyby zákon uvedenou podmínku neznal, mohl by poškozený zpravidla znemožnit trestní stíhání tím, že by využil práva odepřít výpověď. Jestliže ale v prvním uvedeném případě k zahájení trestního stíhání bez souhlasu poškozeného vůbec nedojde, ve druhém případě by trestní stíhání muselo probíhat do té doby, než se díky postoji poškozeného dostane do důkazní nouze.

Výraznou roli přiznává zákon poškozenému rovněž v tzv. zvláštních způsobech řízení, jakými jsou řízení o podmíněném zastavení trestního stíhání a v řízení o narovnání. Oba dva zvláštní způsoby řízení sledují v první řadě dosažení satisfakce poškozenému, kam nepatří jen náhrada způsobené majetkové škody.

V řízení o trestném činu, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let, může se souhlasem obviněného soud a v přípravném řízení státní zástupce podmíněně zastavit trestní stíhání, jestliže:

- a) obviněný se k činu doznal,
- b) nahradil škodu, pokud byla činem způsobena, nebo s poškozeným o její

náhradě uzavřel dohodu, anebo učinil jiná potřebná opatření k její náhradě, a vzhledem k osobě obviněného, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a k okolnostem případu lze důvodně takové rozhodnutí považovat za dostačující. Obviněnému, který uzavřel s poškozeným dohodu o způsobu náhrady škody, se v rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání uloží, aby škodu v průběhu zkušební doby nahradil.

Proti rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání může vedle obviněného podat stížnost i poškozený.

Jestliže obviněný v průběhu zkušební doby, kterou soud při rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání stanovil, vedl řádný život, splnil povinnost nahradit způsobenou škodu a vyhověl i dalším uloženým omezením, rozhodne orgán, jenž trestní stíhání v prvním stupni podmíněně zastavil, že se osvědčil. Jinak rozhodne, a to případně i během zkušební doby, že se v trestním stíhání pokračuje.

V řízení o trestném činu, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let, může se souhlasem obviněného a poškozeného soud a v přípravném řízení státní zástupce rozhodnout o schválení narovnání a zastavit trestní stíhání, jestliže:

- a) obviněný prohlásí, že spáchal skutek, pro který je stíhán, a nejsou důvodné pochybnosti o tom, že jeho prohlášení bylo učiněno svobodně, vážně a určitě,
- b) uhradí poškozenému škodu způsobenou trestným činem nebo učiní potřebné úkony k její úhradě, případně jinak odčiní újmu vzniklou trestným činem, a
- c) složí na účet soudu nebo v přípravném řízení na účet státního zastupitelství peněžní částku určenou konkrétnímu adresátovi k obecně prospěšným účelům, a tato částka není zřejmě nepřiměřená závažnosti trestného činu, a považuje-li takový způsob vyřízení věci za dostačující vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného činu, k míře, jakou byl trestným činem dotčen veřejný zájem, k osobě obviněného a jeho osobním a majetkovým poměrům.

Před rozhodnutím o schválení narovnání soud a v přípravném řízení státní zástupce vyslechne obviněného a poškozeného, zejména k způsobu a okolnostem uzavření

dohody o narovnání, zda dohoda o narovnání mezi nimi byla učiněna dobrovolně a zda souhlasí se schválením narovnání. Obviněného vyslechne také k tomu, zda rozumí obsahu obvinění a zda si je vědom důsledků schválení narovnání. Součástí výsledku obviněného musí být i prohlášení, že spáchal skutek, pro který je stíhán. Před výslechem je třeba obviněného i poškozeného poučit o jejich právech a o podstatě institutu narovnání.

Je-li poškozenou právnická osoba, lze místo výsledku statutárního zástupce nebo jiné osoby oprávněné jednat jejím jménem opatřit její písemné prohlášení k okolnostem rozhodným pro schválení narovnání.

Práva poškozeného v řízení o narovnání nepřísluší tomu, na koho pouze přešel nárok na náhradu škody.

Proti rozhodnutí o schválení narovnání může kromě dalších v zákoně uvedených osob podat stížnost též poškozený.

Uvedený velmi strohý výčet vymezení pojmu poškozeného a jeho oprávnění v průběhu trestního řízení samozřejmě nemůže dát plnohodnotný obraz o jeho faktickém postavení v rámci trestního stíhání. Nedává nám totiž odpověď na otázku, jak se s poškozeným skutečně zachází, zda díky tomu může mít poškozený dojem, že trestní stíhání slouží k jeho ochraně a k obnovení jeho práv, nebo zda je vnímán jako zdroj informací o trestném činu a jeho pocity a představy o výsledku trestního řízení nikoho v podstatě nezajímají. Praxe ukazuje, že na postavení poškozených v trestním řízení je možné některé věci změnit. Jedná se ovšem o změny, které lze zpravidla realizovat již v rámci stávajícího právního rámce - počínaje šetrnějším přístupem k osobě poškozeného, přes oddělené místnosti u soudů, kde by před výslechem poškození nebyli vystavováni faktické konfrontaci s obžalovaným, až po reálné zajištění jejich práv ve všech stadiích trestního řízení jako prostředku k zajištění satisfakce.

The Victim and the Injured From the Legal Point of View (abstract)

JUDr. Jiří Král, Ministry of Justice of the Czech Republic

The notions of “criminal act victim” and “injured” are not two expressions of a single entity, their contents are very different. The concept of the criminal act victim became part of the Czech legal system fairly recently by the approval of the Act 209/1997 Coll. The term victim covers a significantly wider field than that of the injured: it usually includes the closest family members and individuals dependent on the care of the direct crime victim provided they have suffered any harm. In the delineation of the term “victim” not only material but also the psychological, emotional and social harm inflicted is taken into account. By the term the injured, on the other hand, we understand the procedural position of a certain individual. In the broader sense, while the term victim is more criminological and sociological, the term injured is considered to be primarily legal, to be used in the criminal procedure.

With regards to the sexual exploitation of children, we of course need to recognise the change in status and the violation of rights not only in persons directly harmed by the criminal act but also in members of their wider family, who usually bear the consequences of the criminal act to various degrees.

In relation to the notion of the criminal act victim it is necessary to point out the above mentioned Act on the provision of help to criminal act victims, which enables mitigation of at least the socio-economic consequences the victim is sometimes facing. As shown by statistical data, the victims use the opportunity to claim financial assistance in a much smaller scope than the crime incidence would suggest.

One of the aims of the criminal procedure and the prosecution of the perpetrators is to provide compensation for the injured in the widest sense of the word. In our procedure, the injured is not only the source of important information facilitating the disclosure of the merits of the case. S/he is also granted procedural rights the extent of which depends on whether they can simultaneously claim damages.

If the injured wishes to claim damages in the course of the criminal procedure a procedure becomes obligatory in which the court assesses whether in the light of other than criminal regulations the conditions are fulfilled for the injured to be awarded compensation and in what amount.

The definition of the term injured in our criminal law is very wide. The Rules of Criminal Procedure, Art. 43 (1) stipulate that from the procedural point of view, the injured is a person who has, in consequence of a criminal act, has suffered bodily, property, moral or other harm. Certain rights are linked to this position that can be claimed in the process of the criminal procedure (the right to suggest additions to the substantiation of the case, to review the files, to be present at the main and public appeal trial and express their position before the end of the process). The investigation bodies are obliged to inform the injured about their rights and provide them with full opportunity to employ them.

If the prosecution is interrupted or discontinued or the case is reassessed as a minor offence and relegated to the state administration bodies, the injured has a remedy available against the decision. However if the process is concluded, the injured is merely informed about the decision. The judge informs the injured among other persons about the main trial. With the permission of the judge, the injured and their attorney can pose questions to the persons heard. After the closing speech of the state prosecutor, the right of the closing speech belongs to the injured (or their attorney).

If the injured is entitled to claim damages for the harm inflicted upon them by the accused, his/her rights are different. In such cases, the injured is also entitled to suggest to the court to include in the verdict the obligation for the defendant to pay the compensation.

The injured can exercise his/her rights personally or through another person. Representation is obligatory in cases where the legal capacity of the injured is rendered totally or partially limited. If the injured is of minor age, s/he is represented by their statutory representatives, i.e. usually parents in the criminal procedure. Should there be a conflict of interest between the minor and the representative, the court designates a custodian.

The injured can be represented only by a person whose legal capacity is not limited in any way: a person who has been summoned as a witness, expert or interpreter

cannot act as an attorney at the main trial or public hearing . The attorney of a person involved or the injured is entitled to make suggestions, submit appeals, and remedies in the name of the person they represent. They can also be present at all parts of the criminal procedure their attorney takes part in.

The injured who has claimed damages is entitled to receive the verdict of the court: it will be delivered only to their statutory representative if they have one or only to their attorney if they have one. If the injured has been awarded damages at least partially, the convict who has been ordered to recover them is also obliged to cover the expenses of effectively asserting the damages in the criminal procedure as well as of the work of the attorney. An injured that has claimed damages is also entitled to challenge the damages verdict as incorrect.

Special rights are granted to the injured in cases where the investigation is preconditioned by their approval. Art. 163 lists the crimes where the public interest for punishment yields to the interest in a conciliatory solution of the case through negotiation between the perpetrator and the injured. The necessity of the consent of the injured to begin the investigation is there to create space for such negotiations. Cases of bodily harm, privacy violation, larceny or some other property crimes are dealt with in this way. The condition for prosecuting a person, who is related to the injured so that the injured could deny testimony in a case against this person, is the consent of the injured. This condition is however employed only in cases where the relation between the injured and the accused is close, usually familial.

If the injured does not respond to the call of the investigation body immediately as to whether they agree with the prosecution, they are allowed an adequate space to do so, 30 days at most. Later it is no longer possible to consent to prosecution. The injured needs to be informed about this in writing.

Frequent criticism arises in this context: that the injured is exposed to needless stress when s/he needs to provide their consent repeatedly, first for the Police, then the investigator, the state prosecutor and then the courts of different levels. It needs to be pointed out that once the injured opens the door for the criminal procedure, no other request for consent confirmation has any grounding in the law. Even without this stipulation in the law, the injured could block the prosecution by using their right to deny testimony.

The injured is ascribed an important role in the so-called special modes of criminal procedure: the procedure of the conditional discontinuation of the prosecution and the reconciliation procedure. Both forms serve primarily to provide satisfaction for the injured surpassing the mere compensation for inflicted material loss.

This brief account of the definition of the term injured and their rights in the course of the criminal procedure cannot provide the full picture of their factual position in the procedure. It does not answer the question whether the injured is treated decently and consequently whether the injured can get the impression that the procedure is there to protect and recover their rights or whether they are perceived as a source of information about a crime and their ideas about the result of the procedure do not interest anyone. Practice shows that certain things can be changed in the position of the injured in the criminal procedure. Most of these changes can be brought into practice in the current legal framework beginning from a more sensitive approach to the injured, through separate rooms at the court so that the injured do not have to directly confront the defendant before the hearing, to the factual observation of their rights throughout all the stages of the criminal procedure in order to ensure their satisfaction.

Průběžná zpráva o plnění Národního plánu boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí

PhDr. Markéta Doležalová, Ministerstvo vnitra ČR

Problematika komerčního sexuálního zneužívání dětí zahrnuje dětskou prostituci, pornografii a obchodování s dětmi. Jako dítě je v souladu s Úmluvou o právech dítěte a s dalšími mezinárodními dokumenty chápána každá osoba mladší 18 let.

Prudké sociální a ekonomické změny, ke kterým došlo v posledním desetiletí v Evropě, podpořené globalizačními procesy a rozvojem informačních technologií (zejména internetu), přispěly k rozšíření komerčního sexuálního zneužívání dětí i do této oblasti. V souvislosti s tím se začaly v rámci Evropského společenství vytvářet mezinárodní mechanismy směřující k hledání společné a koordinované cesty k uchopení tohoto problému.

Směr pro veškeré aktivity státních institucí i nestátních organizací vedoucí k potlačení komerčního sexuálního zneužívání dětí byl dán závěry 1. světového kongresu, který se k této problematice konal ve Stockholmu v roce 1996. Kongresu se zúčastnila i ČR a zavázala se zde společně s ostatními účastníky k vytvoření vnitrostátního plánu boje proti tomuto jevu. Realizací uvedeného závazku je materiál nazvaný Národní plán boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí (dále jen „Plán“), který byl zpracován v gesci ministra vnitra v roce 2000 a schválen vládním usnesením č. 698 ze dne 12. července téhož roku.

Součástí materiálu je i Zpráva o situaci v oblasti komerčního sexuálního zneužívání dětí, která popsala problematiku na základě podkladů všech zainteresovaných státních institucí včetně Policie ČR i nestátních organizací. Zpráva konstatovala, že se jedná o problém marginální co do počtu případů, ale mající devastující účinky na oběti a vyžadující zejména řadu opatření preventivní povahy. To se odrazilo i v úkolech vyplývajících z Plánu pro jednotlivé resorty.

V prosinci 2002 proběhne v Jokohamě 2. světový kongres věnovaný komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí. Českou republiku bude na kongresu zastupovat delegace vedená ministrem vnitra.

Přehled plnění úkolů jednotlivými resorty

Ministerstvo spravedlnosti

Plní úkoly v oblasti zdokonalení legislativního rámce pro řešení případů komerčního sexuálního zneužívání dětí:

V novele trestního zákona se rozšiřují ustanovení § 205 (ohrožování mravnosti) tak, aby trestním sankcím podléhal průvoz a vývoz pornografie i její přechovávání za účelem průvozu nebo vývozu. Definování obsahu těchto nelegálních pornografických děl bude změněno tak, aby bylo možné obsáhnout co nejširší škálu zneužití dítěte pro účely pornoprodukce. Původní text „zobrazující sexuální styk s dítětem“ bude nahrazen obecným textem „která zobrazují dítě“. Bude tedy možné postihovat i detaily na obnažené dětské genitálie apod. Na stoupající množství pornografických materiálů rozšiřovaných s použitím moderních informačních technologií je pamatováno v bodě (3), kde se zpřísňují sankce za uvedenou trestnou činnost (nově se zavádí možnost odnětí svobody až na tři léta) v případě, že pornografické materiály jsou rozšiřovány organizovanou skupinou (písmeno a) nebo tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem (písmeno b).

Paragraf 246 (obchodování se ženami) se novelou zásadně mění, dále se nazývá „obchodování s lidmi“ a chrání tak obě pohlaví (zákon č. 144/2001 Sb.). Trestní sankce se budou vztahovat nejen na osobu, která zláká, najme nebo dopraví do ciziny jiného s úmyslem, aby ho tam bylo použito k pohlavnímu styku, ale i na osobu, která toto bude provozovat z ciziny (rozšíření právní ochrany cizinců a cizinek).

Novela trestního zákona jako celek včetně výše uvedených paragrafů je projednávána v Parlamentu ČR. Nyní je v Poslanecké sněmovně ve druhém čtení.

Ministerstvo práce a sociálních věcí

Plní úkoly v oblasti zlepšení spolupráce v systému osvěty a prevence komerčního sexuálního zneužívání dětí a v oblasti posílení ochrany dětských obětí a jejich resocializace:

Provádí ověřování monitoringu dětí postižených týráním, zanedbáváním a zneužíváním, který by měl umožnit zdokumentovat i případy dětí zneužívaných komerčně. V současné době je prověřovací fáze ukončena, uvažuje se o nových úpravách metodiky monitoringu i způsobu jeho provádění, aby byl skutečně funkční. Zatím nebyl zachycen ani jeden případ komerčního zneužívání dětí. Dále bude následovat prováděcí vyhláška ministerstva práce a sociálních věcí k provádění monitoringu.

Při metodickém vedení okresních úřadů k preventivní a poradenské činnosti zaměřené na ochranu dětí a při vzdělávacích akcích pro pracovníky těchto úřadů jsou účastníci informováni o komerčním sexuálním zneužívání a stejným způsobem se připravují i sociální asistenti nabízející klientům pomoc v jejich přirozeném prostředí.

V rámci dotační politiky ministerstva na rok 2001 byly projekty zaměřené na pomoc osobám ohroženým prostitutací podpořeny částkou 459 700 Kč, projekty na pomoc obětem násilí částkou 5 748 100 Kč.

Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy

Plní úkoly v oblasti informovanosti veřejnosti o problematice komerčního sexuálního zneužívání dětí, zejména školských pracovníků i dětí samotných. Dále se zaměřuje na prevenci a asistenci obětem. Byla ustavena expertní komise, v jejíž kompetenci jsou následující úkoly:

Pojednávání zařazení informací o komerčním sexuálním zneužívání dětí do přípravy studentů pedagogických fakult a do plánu vzdělávání pracovníků v pedagogických centrech.

Příprava návrhu textu na toto téma, který bude zařazen do vzdělávacích programů pro všechny typy škol.

Ve spolupráci s Mezinárodní organizací pro migraci a Českou televizí byla připravena metodická videokazeta, která se v současné době rozmnožuje, a postupně do konce roku 2002 bude k dispozici pro všechny typy škol. Připravuje se metodický manuál na dané téma a bude zajištěna distribuce odborné publikace „Konečně to chápou“, rozšířené o připomínky sexuologů a pedagogů.

Distribuci těchto materiálů školám bude předcházet cyklus odborných seminářů k metodice práce s těmito materiály pro učitele všech typů škol.

Asistence obětem bude prováděna v rámci standardní činnosti středisek výchovné

péče pro děti a mládež, pedagogicko-psychologických poraden a zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy.

Česká školní inspekce bude požádána, aby v rámci své kontrolní a inspekční činnosti věnovala pozornost také úrovni prevence a poskytování asistence případným obětem a monitorování jejich výskytu (při šetření stížností apod.).

Ministerstvo zdravotnictví

Plní úkoly v oblasti legislativního řešení povinné ochranné léčby pachatelů s pedofilní orientací a povinnosti zdravotnických pracovníků ohlašovat případy sexuálně zneužívaných dětí. Další úkoly směřují do oblasti vzdělávání zdravotnických pracovníků a podpory terapie obětí:

Potřebné změny v legislativě budou zapracovány do připravované novely zákona o zdravotní péči a zdravotnickém zařízení, kde bude pro zdravotníky přesně stanovena povinnost informovat Policii ČR v případě důvodného podezření na sexuální zneužívání a týrání dětí. Novelizované znění zákona zcela jednoznačně zakotví přednost tohoto postupu před zásadou povinné lékařské mlčenlivosti.

Odborná společnost sociální pediatrie - Česká lékařská společnost Jana Evangelisty Purkyně - v rámci grantu ministerstva zdravotnictví vypracovala doporučený postup při diagnostice a terapii týrání, sexuálního zneužívání a zanedbávání dítěte, který bude využíván při přípravě odborníků v oblasti pediatrie, gynekologie, psychiatrie a sexuologie.

Ministerstvo zdravotnictví dotuje řadu sdružení zaměřených na pomoc obětem násilné a mravnostní trestné činnosti (Bílý kruh bezpečí, Růžovou linku, Linku bezpečí Nadace Naše dítě); zdravotničtí odborníci se podílejí na vzniku a činnosti center komunitní péče.

Ministerstvo vnitra

Plní úkoly v oblasti zlepšení spolupráce v systému osvěty a prevence komerčního sexuálního zneužívání dětí, v oblasti zvýšení efektivity stíhání trestných činů s tímto jevem spojených a v oblasti posílení ochrany obětí a svědků a resocializace obětí:

Pozornost je věnována práci s médii, aby veřejnost byla informována objektivně. Toto téma je velmi citlivé. Periodicky se objevují tendence je zkruslovat a podávat jako senzaci, což poškozují práci policie, odborníků i obraz ČR v zahraničí.

V zájmu zkvalitnění práce policejních specialistů, působících na úrovni krajů a okresů na úseku kriminality páchané na dětech a na mládeži, a v souvislosti s aplikací zákona č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí na podmínky policejní práce byl v roce 2000 novelizován pokyn policejního prezidenta č. 9/1996 pod číslem 179/2000. Specialisté se zabývají i preventivní přednáškovou činností na školách a prací s rizikovou mládeží.

Ke zvýšení efektivity stíhání trestné činnosti spojené s komerčním sexuálním zneužíváním přispívá pravidelná mezinárodní spolupráce, v první řadě se SRN. Na místní úrovni se rozvíjí zejména v příhraničních oblastech se Saskem a s Bavorskem. V průběhu let 2000-1 probíhala jednání o zvýšené výměně informací a spolupráci v dané oblasti i s ministerstvy vnitra jmenovaných spolkových zemí a s federálním ministerstvem; Policie ČR udržuje kontakty s policejními sbory ostatních států prostřednictvím Národní ústředny Interpolu Praha.

Pravidelný tok informací z oblasti obchodování s lidmi ze zdrojových zemí (bývalé země SSSR, Balkán apod.) je zajišťován prostřednictvím konzulárního odboru ministerstva zahraničí.

OSN iniciovala v rámci Globálního programu proti obchodování s lidmi Projekt prevence, potlačování a trestání obchodu s lidmi, zvláště se ženami a dětmi, kterým se má v praxi ověřit Doprovodný protokol k Úmluvě OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu. Projektu se účastní ČR a Polsko. Projekt není zaměřen pouze na represivní stránku přístupu orgánů činných v trestním řízení k obchodování s lidmi. Zahrnuje i hledisko asistence obětem a jejich ochrany po dobu trestního řízení. Z tohoto důvodu má multidisciplinární charakter; bude se na něm podílet i místní správa spolu s nestátními organizacemi ve vybrané lokalitě zatížené trestnou činností spojenou s obchodováním s lidmi a s prostitucí.

Na základě pokynu č. 11 ministra vnitra ze dne 8. února 2001 byla zřízena poradní komise k řešení problematiky obchodu se ženami a komerčního sexuálního zneužívání dětí. V působnosti komise jsou návrhy na opatření k vytváření bariér znesnadňujících obchodování se ženami a komerční sexuální zneužívání dětí, dále souvisejících opatření organizační, bezpečnostní, sociálně-preventivní a zdravotní povahy včetně opatření na ochranu obětí a svědků. V současné době je do komise jmenováno dvanáct osob z resortu ministerstva vnitra a ze všech úrovní Policie ČR. Dalších šestnáct členů bylo jmenováno z jiných zainteresovaných resortů a z nestátních organizací činných na poli ochrany dětí a asistence osobám v krizových situacích (mj. azylové ubytování, charitativní zařízení, organizace zaměřené na prevenci HIV/AIDS a dalších pohlavně přenosných chorob).

Ve spolupráci s Bílým kruhem bezpečí vznikl vzdělávací projekt Příprava policistů pro práci s oběti trestné činnosti, který zahrnuje dětské oběti mravnostní trestné činnosti.

V rámci dotačního systému určeného na prevenci kriminality na místní úrovni bylo od roku 1996 do roku 2001 podpořeno třiatdacet projektů na pomoc obětem trestné činnosti částkou 1 891 000 Kč. Šlo o podporu azylového a krizového ubytování, poradenské činnosti a krátkodobé i dlouhodobé psychosociální terapie obětí.

Od roku 1999 působí speciální pracoviště Policie ČR pro sledování informační kriminality. Kromě sledování aktivit extremistů na internetu a nabídek nelegálního softwaru se zabývá zejména sledováním nabídek dětské pornografie prostřednictvím internetu (nejčastěji se jedná o nabídky kopírování těchto zobrazení a nabídky zaslání CD s uvedenou tematikou), pravidelně přijímá podněty od občanů (prostřednictvím elektronické pošty) a spolupracuje s ústřednami Interpolu. Spolupráce se správci českých serverů, na kterých je tato pornografie umístěna, je uspokojivá. Na základě jimi dodaných informací jsou sdělována obvinění konkrétním osobám. V případě zahraničních serverů jsou prostřednictvím Interpolu Praha informovány příslušné státy.

Ministerstvo kultury

V roce 2001 vstoupil v platnost nový zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání č. 231/2001 Sb., který v § 32 odstavec 1 písmeno e) ukládá provozovatelům vysílání povinnost nezařazovat do vysílání pořady, které mohou vážně narušit fyzický, psychický nebo mravní vývoj dětí a mladistvých tím, že obsahují pornografii a hrubé samoučelné násilí. Podle písmena g) odstavce 1 téhož paragrafu nesmějí tyto pořady být zařazovány mezi 6.00 a 22.00 hodinou a v případě, že se vysílají mimo tento limit, musí jim předcházet slovní upozornění, že jde o pořady nevhodné pro děti a mladistvé, a musejí být označeny po celou dobu svého vysílání výstražným obrazovým symbolem.

Interim Report on the Implementation of the National Plan for the Fight against Commercial Sexual Exploitation of Children (full version)

PhDr. Markéta Doležalová, Ministry of the Interior of the Czech Republic

The issue of commercial sexual exploitation of children includes child prostitution, pornography and trafficking in children. In accordance with the Convention on the Rights of the Child and other international documents every person under the age of 18 is considered to be a child.

The enormous social and economic changes that have taken place in Europe over the past decade, supported by the globalisation processes and the development in information technology (especially the Internet), have contributed to the spread of commercial sexual exploitation of children into this region. Therefore, the European Communities have started building international mechanisms leading to a joint and co-ordinated approach to grasping this problem.

The Conclusions of the 1st World Congress, held on this issue in Stockholm in 1996, set the direction for all activities of state institutions and nongovernmental organisations striving to curb commercial sexual exploitation of children. The Czech Republic also took part in the Congress and pledged together with other participants to draw an internal plan for the fight against this phenomenon. In response to this commitment, National Plan for the Fight against Commercial Sexual Exploitation of Children (hereinafter referred to as “Plan”, which was composed under the auspices of the Interior Minister in 2000 and approved by Cabinet guideline No. 698 of July 12th of the same year) was drawn.

The Report on the Situation in the Area of Commercial Sexual Exploitation of Children is part of the material. It summarised the materials submitted by all relevant governmental institutions including the Police of the Czech Republic as well as non-governmental organisations. According to the Report the problem was

marginal as far as the number of cases was concerned but bore devastating effects upon the victims, and required number of preventive measures. The tasks for the individual ministries stemming from the Plan reflected this.

In December 2001 the Second World Congress against Commercial Sexual Exploitation of Children will be held in Yokohama. The Czech Republic will be represented at the Congress by a delegation led by the Interior Minister.

Review of Activities of the Individual Ministries

Ministry of Justice

Works to adjust the legislative framework to be better suited to deal with cases of commercial sexual exploitation of children:

In the amendment to the Criminal Code, the Art. 205 (threat to morals) is broadened to make the transit and export of pornography as well as its keeping for the purpose of transit or export subject to criminal sanctions. The definition of the contents of such illegal pornographic products has been altered to include as wide a range of kinds of child abuse as possible. The original text “depicting sexual intercourse with a child” has been replaced by a more general clause “depicting a child”. Therefore it will be possible to sanction the display of child genitals etc. The growing amounts of pornographic material spread using modern information technology are dealt with in point 3 where the sanctions for the said criminal activity are tightened (the possibility of up to three years of custody has been introduced) in cases when the pornographic materials are spread by an organised group (letter a) or in press, over the radio, TV, public computer network or other similarly efficient means (letter b).

Art. 246 (trafficking in women) changes fundamentally in the amendment. It will instead be called “trafficking in persons” and thus will protect both sexes (Act No. 144/2001 Coll.) Criminal sanctions shall apply not only to a person who tricks, hires or transports another person abroad with the intention to use him/her there for sexual intercourse but also to a person who shall do this from abroad (extension of legal protection to male and female foreigners).

The amendment of the Criminal Code as a whole is under discussion in the Parliament of the Czech Republic. At the moment it is in the Chamber of Deputies in the second reading.

Ministry of Labour and Social Affairs

Aims to improve co-operation in the system of education and prevention of commercial sexual exploitation of children and strengthen the protection of child victims and their re-socialisation:

It supervises the monitoring of children suffering from torture, neglect and abuse, which should facilitate the filing of children exploited on a commercial basis. At present, the supervision phase has been concluded and new changes in the monitoring methods to ensure its efficiency are under consideration. No cases of commercial sexual exploitation of children have been monitored as yet. A guideline of the Ministry of Labour and Social Affairs on the execution of the monitoring shall follow.

In the methodical guidelines for district authorities on the preventive and advisory activities aimed at the protection of children and staff education, the students are informed about commercial sexual exploitation; and social assistants offering help to clients in their natural environment are trained in the same way.

In the framework of its subsidiary policy for the year 2001 the Ministry of Labour and Social Affairs supported projects aimed at assistance to persons threatened by prostitution by CZK 459,700 and projects assisting the victims of violence by CZK 5,748,100 CZK.

The Ministry of Education, Youth and Physical Culture

It strives to raise public awareness of the issue of commercial sexual exploitation of children, especially in school staff and children themselves. It further focuses on prevention and assistance to the victims. An expert commission has been set up for the solution of the following tasks:

To discuss the inclusion of the information about commercial sexual exploitation of children in the curricula of teacher training faculties as well as pedagogical centres.

To draft a text on the topic, which shall be included in the education programmes for all types of schools.

To prepare a methodological video program in co-operation with the International Organisation for Migration and the Czech TV, which is currently being copied and will gradually become available at all types of schools by 2002. A methodological

manual on this topic is being prepared and the expert paper “Finally I Understand” with additional notes by sex therapists and pedagogues shall be distributed.

The distribution of these materials to schools shall be preceded by a series of methodological seminars for teachers from all types of schools.

Assistance to victims shall be provided by means of standard activities of centres for educational care for children and youth, pedagogical and psychological centres and facilities for institutional and protective education.

The Czech School Inspection shall be asked to focus its control and inspection activities on monitoring the existence and the level of prevention and provision of assistance to possible victims (when investigating complaints, etc.).

Ministry of Health

Works in the field of legal regulations pertaining to the compulsory protective treatment of crime perpetrators with paedophile orientation and the obligation of health care workers to notify the authorities of cases of sexually exploited children. Further tasks are aimed at the training of health care workers and the support of therapy for victims:

The necessary legislative changes shall be included in the draft of the amendment to the Act on Health Care and Health Care Facilities, where the obligation of health care workers to notify the Police of the Czech Republic in case of reasonable suspicion for sexual exploitation and torture of children shall be clearly delineated. The amended act shall stipulate unequivocally the priority of this procedure to the principle of confidentiality in health care.

With the IGA grant of the Health Ministry, the Czech Medical Association of J.E.Purkyně, the specialist association for social paediatrics, has developed a recommended procedure for the diagnostics and therapy of child torture, sexual exploitation and negligence, which shall be used in the training of experts in the fields of paediatrics, gynaecology, psychiatry and sexology.

Ministry of Health subsidises a number of associations providing help to victims of violence and violent crimes (White Circle of Safety, Pink Line, Line of Safety, The Foundation Our Child); health care specialists are involved in the creation and operation of community care centres.

Ministry of Interior

Is responsible for improving co-operation in the system of education and prevention of commercial sexual exploitation of children, increasing the efficiency of crime prosecution related to this phenomenon and the field of strengthening the protection and re-socialisation of victims:

Attention is paid to work with the mass media aimed at providing objective information to the public. This issue is very sensitive. There are periodic tendencies to distort the information and present it in sensational way, which is harmful for the work of the Police and experts as well as for the image of the Czech Republic abroad.

In order to improve the work of Police specialists operating at the regional and district levels in the area of crimes committed on children and youth, and the implementation of the Act No. 359/1999 Coll. on the social-legal protection of children in the work of police forces, the order of the Police President No. 9/1996 was amended under the number 179/2000. Specialists are also involved in preventive lecturing at schools and work with vulnerable youth.

Regular international co-operation, primarily with the Federal Republic of Germany, increases the efficiency of the prosecution of commercial sexual exploitation-related crime. Locally, it is developing especially in the areas bordering with Saxony and Bavaria. In the years 2000-2001 the increased exchange of information and co-operation in the given sphere with the Interior Ministries of the above mentioned Federal Republics and the Federal Ministry has been negotiated. The Police of the Czech Republic is in touch with Police units of other countries through the National Central of Interpol in Prague.

The Foreign Ministry Consular Department ensures regular flow of information on trafficking in persons from the source countries (former Soviet Union, the Balkans, etc.).

In the framework of the Global Programme against Trafficking in Human Beings the UN has drawn the Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Human Beings, especially Women and Children, which supplements the United Nations Convention against Transnational Organised Crime. The Czech Republic and Poland have been involved in the project. The project is not aimed solely at the repressive side of the approach of law enforcement bodies to trafficking in human beings. It also looks at the assistance to victims and their protection

during the criminal procedure. Therefore it is necessarily multidisciplinary: the local administration together with the non-governmental organisations in a chosen locality, suffering from increased criminal activity related to trafficking in persons and prostitution, will participate in it.

On the basis of the order no. 11 of 8th February 2001 of the Interior Minister, an Advisory Commission has been established for the problem of trafficking in women and commercial sexual exploitation of children. The Commission is to suggest various measures: to create barriers against trafficking in women and commercial sexual exploitation of children; organisational, safety, social-preventive and health measures including measures for the protection of victims and witnesses. At present, 12 persons from the Ministry of Interior and all levels of the Police of the Czech Republic are members of the Commission. Another 16 members come from other relevant ministries and non-governmental organisations operating in the field of child protection and assistance to persons in emergency situations (among others asylum accommodation facilities, charity facilities, organisations aimed at the prevention of HIV/AIDS and other STDs).

An educational project The Preparation of Police Staff for Work with Crime Victims has been launched in cooperation with the White Circle of Safety. It focuses on child crime victims.

From 1996 to 2001, 23 projects for assistance to victims of criminal activities have been supported by CZK 1,891,000, in the framework of the system of subsidies for local crime prevention. This included the support of asylum and emergency accommodation, counselling and short term as well as long term psycho-social therapy for victims.

Since 1999 a specialised Police unit has been monitoring information crime. Besides monitoring extremist activities on the Internet and illegal software offers, it deals primarily with child prostitution offers on the Internet (most frequently they contain offers to download images or pornographic CD delivery), it regularly accepts suggestions from the public (over email) and co-operates with the Interpol headquarters. The co-operation with the managers of the Czech servers where this pornography appears is satisfactory. On the basis of the information they provide, charges are brought against specific individuals. In the case of foreign servers, the relevant countries are informed by the Interpol in Prague.

Ministry of Culture

In 2001, the new Act on the operation of radio and TV broadcasting no. 231/2001 Coll. came into force, which, in the Art. 1 (1e) obliges the broadcasting providers not to broadcast pieces that could seriously damage the physical, mental or moral development of children and youth due to the fact that it includes pornography or rough pointless violence. The same Art. 1 (1g) stipulates that such pieces must not be broadcast between 6 a.m. and 10 p.m. and outside this period they need to be preceded by a verbal warning that they are unsuitable for children and youth and need to bear a warning sign throughout the show time.

III. Pracovní skupiny

Účastníci semináře byli rozděleni do tří pracovních skupin, které se na základě modelového případu snažily hledat možnosti prevence a účinné pomoci obětem a formulovat doporučení pro další postup při řešení problému komerčního sexuálního zneužívání dětí.

Případová studie

1.

La Strada byla kontaktována německou nevládní organizací, která nás informovala o případu nezletilé (šestnáctileté) dívky P. Ta se dle všech informací stala obětí obchodu se ženami. Klientka pracovala v oblasti nucené prostituce (v Německu) zhruba tři měsíce. V té době užívala intravenózně heroin. Před třemi týdny byla zatčena německou policií, předvedena k výslechu a byla podrobena lékařskému vyšetření, které potvrdilo těžký stupeň drogové závislosti opiátového typu. Z tohoto důvodu byla umístěna na psychiatrii v Německu.

- V této době byla upozorněna a informována o případu klientky německá podpůrná organizace.
- Byla rovněž kontaktována česká ambasáda v Bonnu, která začala spolupracovat na případu nezletilé P.
- Klientka byla předvedena německou policií k výslechu, podala svědeckou výpověď a celá kauza je momentálně v šetření německé kriminální policie.
- Klientka bude dopravena zpět do České republiky v doprovodu pracovnice německé organizace.

2.

V průběhu dne se s námi spojila česká ambasáda v Bonnu, bylo nám doporučeno kontaktovat a informovat českou kriminální policii o případu P. a o jejím přiletu do České republiky.

- Bylo nutno kontaktovat rodinu, především matku klientky, a uvědomit ji o příletu dcery do ČR a poskytnout základní informace o jejím pohybu a aktivitách.

3.

Pracovnice naší organizace navštívila rodinu klientky a sdělila matce potřebné informace, byla domluvena schůzka na letišti. Matka byla upozorněna, že dcera je v těžkém stupni drogové závislosti opiátového typu a momentálně užívá předepsaný methadon.

- O případu nezletilé P. byl informován sociální úřad v Praze, odbor péče o dítě a sociální kurátorka, která má klientku již delší dobu v evidenci. Odbor péče o dítě se rozhodl celou kauzu nezletilé P. řešit s okamžitou platností:
 - vydáním předběžného opatření,
 - podáním trestního oznámení na matku klientky pro zanedbání povinné péče o dítě,
 - následným umístěním klientky v dětském diagnostickém ústavu.

4.

Na základě těchto informací vypracovala pracovnice posudek - zprávu pro odbor péče o dítě -, kterým se snažila zabránit okamžitému umístění klientky v diagnostickém ústavu. Domnívaly jsme se, že případ je potřeba systematicky posoudit a najít nejvhodnější způsob řešení.

5.

Byl informován Útvar pro odhalování organizovaného zločinu, s nímž naše organizace pravidelně spolupracuje na případech klientek. Požádaly jsme je o asistenci při příletu klientky na letiště.

6.

Setkáváme se s policií na ruzyňském letišti. Konzultujeme veškeré nezbytné kroky v postupu od převzetí klientky a předvedení k výslechu v tranzitní části letiště až po předání klientky rodičům.

- Setkáváme se s rodiči (matka a nevlastní otec). Sdělujeme jim potřebné informace o způsobu předání jejich dcery, informujeme je o jejím zdravotním

stavu - o nutnosti zvážit ústavní protidrogovou léčbu. Rodiče s návrhem souhlasili, nicméně se obávali, že P. nebude spolupracovat a odmítne umístění v jakémkoli typu léčebného zařízení.

- Klientka je po příletu předvedena k výslechu v tranzitní části letiště, setkáváme se s pracovníci německé organizace, která doprovází klientku na cestě zpět do ČR. Ta nás informuje o nepříliš uspokojivém zdravotním stavu klientky.
- Rodiče odjíždějí s klientkou z letiště domů.

7.

V dalších dnech:

Odjíždíme na schůzku s klientkou a jejími rodiči.

Rodiče byli povinni dostavit se na sociální úřad v Praze, odbor péče o dítě. Řešíme případ společně s rodiči ve spolupráci se sociálními kurátorkami odboru péče o dítě. Jsme proti okamžitému zařazení do dětského diagnostického ústavu, vyslovili jsme nesouhlas s předběžným opatřením a s takto radikálním postupem v řešení případu. Po celou dobu jednání s odborem péče o dítě se zhoršoval zdravotní stav klientky.

8.

Odjíždíme společně s rodiči do Sananimu - denního stacionáře. Spolu s místními terapeuty se snažíme P. přesvědčit o nutnosti podstoupení detoxikace na uzavřené detoxikační jednotce v psychiatrické léčebně (PL) Bohnice. Klientka jakékoli diskuse na toto téma odmítá.

- Po dvou hodinách sezení se opět dostavily abstinenční příznaky.
- Přesvědčujeme rodiče o nutnosti nedobrovolného převezení a umístění P. na detoxikační jednotku v PL Bohnice. Rodiče s tímto postupem souhlasili.

9.

Dochází k obratu, klientka začíná spolupracovat. Souhlasí s dobrovolným umístěním na detoxikační jednotce v PL Bohnice.

Kontaktujeme PL Bohnice, pavilon č. 8, detoxikační pracoviště, a domlouváme se na okamžitém příjmu klientky.

Kontaktní návštěvy nebyly pracovníci umožněny.

10.

O případ klientky se zajímá sociální úřad - odbor péče o dítě. Ten má rozhodnout o umístění klientky do ústavní péče.

Hovoříme s klientkou o možnosti následné protidrogové léčby. P. odmítá spolupráci a argumentuje svým předsevzetím, že s drogami má dlouholetou zkušenost; tvrdí, že tento způsob života jí plně vyhovuje, léčit se odmítá.

- Postoje a reflexivní chování klientky jsou negativní.

11.

Hovoříme s matkou klientky. Sděluje nám, že P. se včera ve večerních hodinách pokusila o útěk.

- Postoje a reflexivní chování klientky jsou negativní.
- P. byla seznámena s tím, že jestliže se znovu pokusí o útěk, bude informován odbor péče o dítě a v takovém případě by mohla být navržena ústavní výchova až do nabytí plnoletosti.

Domníváme se, že prognóza tohoto případu je velmi špatná - nízký věk klientky, delší drogové zkušenosti, porucha ve vývoji osobnosti a celková neochota klientky skončit s drogovým způsobem života. Klientka se také velmi dlouho pohybovala v socio-patogenním prostředí.

- Telefonicky hovoříme s P., která nám sděluje, že má problémy s ošetřujícím personálem, několikrát nedodržela pravidla vnitřního řádu léčebny.

12.

P. stále trvá na návratu do domácí péče, nesouhlasí s ústavní léčbou a znovu opakuje, že se chce léčit pouze ambulantně.

- Matka klientky nás telefonicky informuje, že P. včera utekla z léčebny. Objevila se doma a žádala matku, aby si ji nechala v domácím opatrování.
- Matka ji převezla do léčebny, P. byla znovu přijata.
- P. znovu utekla, objevila se doma, matka ji opět odvezla zpět do léčebny. Zde ji odmítli přijmout pro opakované útky a neochotu k léčbě. Dcera byla oficiálně předána do péče matky.

13.

Matka informovala sociální kurátorku, která má případ na starosti. Byla domluvena schůzka na příští den. P. odešla z domova se sdělením, že se jde pouze na chvíli projít. Vrátila se pozdě odpoledne, evidentně pod vlivem drog. Přiznala se, že si vzala heroin.

14.

Dostavily jsme se společně s matkou a P. k soudnímu jednání, které se konalo u příslušného soudu na Praze 1. K soudu byl předvolán i otec P., který se o dceru od rozvodu s matkou klientky nestará a o její výchovu nejeví zájem. Byly vyslechnuty obě rodičovské strany, výpovědi byly zaprotokolovány.

- Soudní jednání bylo odročeno.
- Po ukončení soudního stání hovoříme společně s klientkou i její matkou, domlouváme se na určitých opatřeních. Snažíme se stimulovat P., aby se pokusila abstinovat. Navrhujeme společnou návštěvu Sananimu, kde jí mohou poskytnout adekvátní pomoc a podporu.
- Každý den jsme v telefonickém kontaktu s klientkou i s její matkou. Konzultujeme fyzické a psychické obtíže P., vzhledem k tomu, že stále odmítá plnohodnotně jíst. Snažíme se klientku maximálně podporovat v jejích abstinčních pokusech.

15.

Podle informací matky P. odešla z domova v průběhu dopoledne a již se nevrátila. Během následujícího dne byla o případu zmizelé P. informována policie.

Okruhy témat pro pracovní skupiny

I. Prevence

1. Bylo možné předejít tomuto případu? Kdo mohl ovlivnit jeho začátky? Jak?
2. Chyběly nějaké informace či dovednosti obětí? Pokud ano, jaké? Chybí tyto informace dívkám/dětem obecně?
3. Kdo může zajistit adekvátní informování dětí a depistáž potenciálních obětí?
4. Jak by měl vypadat efektivní systém prevence, co je úlohou
 - NNO?
 - pedagogů?
 - státu?

II. Pomoc postiženým

1. Bylo možné zasáhnout v jednotlivých fázích případu?
2. Jak? Či to byla úloha?
3. Byla poskytnuta pomoc adekvátní potřebám obětí? Pokud ano, v čem? Pokud ne, proč?
4. Kdo by měl zajistit péči o oběti? Jak by měl vypadat efektivní systém pomoci? Co je úlohou
 - NNO?
 - OPD a státních institucí?
 - státu?

III. Legislativa

1. Jsou při policejním vyšetřování zohledňovány potřeby obětí? Pokud ano, jak? Pokud ne, v čem? Jaké jsou podmínky zlepšení?
2. Umožňuje současná legislativa včasnou a efektivní pomoc?
3. Je ke zlepšení pomoci a péče třeba změna legislativní, nebo by postačily změny ve výkonném systému?
4. Kdo by měl být garantem zlepšování systému?

Výsledky pracovních skupin

Zápis z pracovní skupiny č. 1 (Petra Švecová)

Skupina dospěla k tomu, že pro prevenci komerčního sexuálního zneužívání dětí je především nutné vytipovat rizikové skupiny dětí i ohrožující faktory a komplexy faktorů. Mezi tyto rizikové skupiny dětí podle účastníků a účastnic skupiny patří například děti z dysfunkčních rodin, chlapci, jimž chybí mužský vzor, zneužívané dívky či děti s lehkou mozkovou dysfunkcí.

Mezi instituce, které by měly zasáhnout a poskytovat prevenci, patří především škola, která by měla reagovat jako první, pokud zjistí, že něco nefunguje (první signalizace patologie). Ve školách by měli být výchovní poradci. Mělo by dojít i ke změnám školních osnov - děti by měly absolvovat sexuální výchovu, rodinnou výchovu, v rámci které by získaly i určité genderové povědomí, zároveň by se ale během těchto hodin mělo rozšířit i jejich právní povědomí a znalost regionu. Tato výuka by měla „zasáhnout“ přiměřeným způsobem již malé děti. Programy ve školách by měly být prováděny v součinnosti s neziskovými organizacemi a nezávislými odborníky, popřípadě lidmi, jež děti uznávají. Ve školách by měly být zřízeny tzv. zóny bezpečí, komunitní centra. V těch by děti měly mimo jiné možnost využívat internet, zajímavou možností se zdálo zřízení „internetových streetworkerů“ - poradenství poskytované po internetu. Tato komunitní centra v rámci škol by přitom nijak neomezovala potřebu volnočasových aktivit, které jsou pro prevenci komerčního sexuálního zneužívání dětí nutné. Při zřizování takovýchto komunit narážíme na problém financí - je třeba, aby na ně stát poskytl finance, věc by měla být realizována v součinnosti s obcí (příležitostí se zdá převod agendy ze státu na kraje).

Při zajišťování prevence je nutná změna celospolečenského klimatu, která souvisí i s činností sdělovacích prostředků - je třeba poskytnout jiný obraz, kvalitní programy, které by varovaly např. před užíváním drog. Stát by měl podporovat tvorbu kvalitních programů (inspirace ze zahraničí), které se nebudou dětem zdát směšné. Vliv na média by měly vykonávat i neziskové organizace (např. poskytováním zpráv, ale především i příběhů). Působení médií se dotýká

i internetu: neexistuje zde totiž kodex pro poskytovatele internetových služeb (odpovědnost za to, co do svého prostoru umístí). Proto je třeba poskytovatele prostoru na internetu přimět k tomu, aby takovýto kodex podepsali.

Stát by měl prevenci podpořit již několika zmíněnými opatřeními: otevřít školy komunitě, změnit osnovy (tzn. zavést sexuální, rodinnou výchovu a právní výchovu, a to již u malých dětí), podporovat kulturní pořady. Zároveň by měl zajistit trénink sociálních pracovníků, a to především zřízením akreditovaného výcvikového pracoviště (selhává školení odpovědných pracovníků, na některých školách mají více teorie než praxe a jsou odtrženi od reality, v tomto bodě se ovšem ukázaly velmi odlišné zkušenosti s různými školami).

Neziskové organizace by měly působit tam, kde stát selhává, kam se nemůže infiltrovat (být spojku mezi státem a klientem, resp. fungovat jako jedna ze tří rovnocenných složek).

Co se týče konkrétního případu a poskytnuté pomoci, skupina dospěla k názoru, že v uvedeném případě nebyly využity možnosti alternativní pomoci, které současný zákon umožňuje. Podle formálních hledisek byl případ řešen správně, ovšem tzv. úřednickým postupem. Bylo třeba dostat dívku z rodiny, aby se např. vyloučily vlivy, které jí možná dovedly k obchodování se ženami. Nikdo se ale neptal dívky na to, kam chce jít, nebyly jí nabídnuty jiné alternativy než diagnostický ústav, který přitom by měl být tou poslední možností. Zároveň se skupina shodla na tom, že obdobné případy je nutné řešit s celou rodinou. Podle skupiny je dosavadní legislativa (tedy zákon o sociálně-právní ochraně) odpovídající, selhává ale její naplnění. Celý případ podle zákona koordinuje orgán sociálně-právní ochrany, což je správné, ovšem chybí zde alternativní centra či neziskové organizace, které by měly kapacity vystupovat jako tento orgán (místo státních orgánů). Deinstitutionalizace péče o dítě je však nutná. Bylo by proto třeba podpořit vznik alternativního licencovaného střediska, které by takovouto pomoc mohlo zajistit. Zde opět narážíme na problém financí - bylo by dobré k tomu využít aktuálně probíhající transformaci sociálních služeb. Měl by vzniknout pilotní projekt podporovaný státem, který by spojoval různá centra (streetworkři, denní stacionáře, zařízení krizové intervence či pobyťová zařízení apod.). Hledání možností řešení zdola na bázi interdisciplinárního přístupu je nutné. Stát by měl dopředu zajistit analýzu potřeb a stávajících služeb.

Pokud jde o práci policie, skupina dospěla k tomu, že jedním z hlavních problémů je hodnocení specialistů (jsou hodnoceni „čárkovým systémem“ za vyřešený případ, nevyplatí se jim proto zabývat se případy typu zneužívání dětí). Současně nařízení o tom, že specialisté mají být hodnoceni jinak (ve skupině byla zmíněna existence takového nařízení v Praze), není dodržováno. Především ale chybí i metodika používání audio- a videozáznamů.

Zápis z pracovní skupiny č. 2 (Iveta Bartunková)

I. Prevence

Následující okruhy témat identifikovali účastníci a účastnice pracovní skupiny jako základní při prevenci komerčního sexuálního zneužívání dětí:

- Informace
 - o tom, co je zneužívání,
 - kde hledat v takovém případě pomoc.
- Dovednosti
 - asertivita,
 - pozitivní vztah ke svému tělu,
 - porozumění nonverbální komunikaci.

Skupina dále formulovala předpoklady pro efektivní prevenci:

- Práce s médii, protože ta ovlivňují postoj veřejnosti (co je normální).
- Vzdělávání profesionálů (pedagogických pracovníků a pracovníků, pracovníků a pracovníků v sociální sféře) tak, aby byli schopni preventivně působit a adekvátně reagovat, pokud se dostanou do kontaktu se zneužívaným dítětem. Při vzdělávání sociálních pracovníků by měl být kladen důraz zejména na etiku sociální práce, respekt ke klientele, akceptaci klientů a projevování zájmu o ně.
- Systematické zvyšování prestiže sociálních pracovníků a pracovníků.

Pracovní skupina se shodla na následujícím rozdělení preventivních aktivit:

- Primární prevence: spočívá zejména v naplnění emocionálních potřeb dítěte, které je úlohou nejbližšího sociálního okolí dítěte.

- Sekundární prevence: spočívá jak v informování dětí, tak v depistáži možných obětí a je zejména úlohou školy.
- Terciální prevence: je především úlohou OPD, která by se měla soustředit na cílenou práci s klientelou a pozitivní motivaci klientely poté, co byla provedena depistáž.

Názory účastnic a účastníků pracovní skupiny na role institucí byly následující:

- Policie má možnost preventivně působit v rámci preventivně informačních skupin.
- Školy mohou pracovat na prevenci v regionu, za spolupráci s ostatními organizacemi by měl odpovídat školní metodik prevence.
- Obce by se měly soustředit na naplňování potřeb komunity a aktivně působit při informování občanů.
- NNO, které provozují nízkoprahové kluby, komunitní centra a centra pro rodinu, mohou efektivně informovat a také provádět depistáž.

II. Pomoc postiženým

Pracovní skupina se pokusila v procesu pomoci identifikovat jednotlivé kroky, které by na sebe měly plynule navazovat.

- Detekce, navázání kontaktu:
 - linky důvěry,
 - lékaři, psychologové, obecně profesionálové, kteří jsou s dítětem v kontaktu,
 - terénní sociální pracovníci.
- Krizová pomoc:
 - dětská krizová centra,
 - Fond ohrožených dětí, Spondea atd., NNO obecně.

Problémem je, že neexistují standardy sociální práce a NNO nemají adekvátní právní postavení potřebné k tomu, aby dlouhodobě zajišťovaly péči o postižené dítě.

- Instituce, které mají péči o děti v kompetenci:
 - OPD,
 - DDU,
 - DVU.

Účastníci pracovní skupiny vnímají současný systém státní péče o takto postižené děti jako problematický a ne vždy fungující ve prospěch klienta.

- Vyšetřování trestného činu, soudnictví:
Šetření policie - vytěžování oddělené od vyšetřování vede k opakovaným výsledkům dítěte.

Vzhledem k tomu, že pracovní skupina shledala stávající systém pomoci a péče nedostatečným, navrhla několik zlepšujících opatření, která jsou formulována v závěrečných doporučeních.

III. Závěrečná doporučení

- Úprava legislativy ČR tak, aby byla v souladu s Úmluvou o právech dítěte.
- Interdisciplinární přístup k práci s postiženým dítětem.
- Rychlost a snadná dostupnost krizové intervence: obce mohou zřídit zařízení pro okamžitou pomoc.
- Změna v přijímání důkazních prostředků.
- Zřízení soudnictví pro mladistvé.
- Zkrácení přípravného řízení.
- Intenzivní spolupráce státního a nestátního sektoru ve prospěch klientů.
- Vytvoření komplexního seznamu poskytovatelů služeb pro tento typ klientely.

Zápis z pracovní skupiny č. 3 (Klára Skřivánková)

I. Prevence

Východím předpokladem je celoživotní vzdělávání odborníků, které by mělo vést k celkovému zvýšení jejich kompetentnosti a schopnosti hovořit o problému. Systém prevence by měl fungovat na třech stupních, které budou vzájemně propojeny:

1. Rodina.
Škola.
Policie - aktivní zapojení do prevence, momentálně je policie spojována především s represí.
Sociální pracovníci.

2. Terénní práce na konkrétním místě.
3. Depistáž ohrožených dětí.

Na prvním stupni by se měla především zkoordinovat funkční spolupráce **OPD-rodina-škola**.

Je třeba brát v potaz významnou roli médií pro prevenci dané tematiky. V tomto ohledu je potřeba zdůraznit nutnost působit na způsob a povahu informací, které se k této tematice objevují v médiích.

Doporučení: Vytvoření registru ohrožených dětí.

II. Pomoc

Pomoc by měla být orientována přímo na oběť. Potřeby oběti by měly být prioritou, vodítkem pro poskytování pomoci a podpory. Při řešení případu by tyto potřeby měly být východiskem. Ústavní péče, která je formou represe, by měla být až konečnou možností. Konečnému řešení by mělo předcházet hledání jiných možných alternativ (komunita, rodinná terapie, možnost vzdělávání atp.).

Vzhledem k tomu, že řešení případu a pomoc komerčně sexuálně zneužívaným dětem je záležitostí dlouhodobou, systém péče by měl být komplexní a zároveň nabízet různé alternativy. Základní kostru systému, na kterém se shodla pracovní skupina, naznačuje toto schéma:

kontaktní osoba → oběť → krizové zařízení (základní potřeby, jistota) → následná péče

Významným bodem je nutnost spolupráce státního a nestátního sektoru. Úlohou státu by měla být zodpovědnost, garance služeb a také dohled nad jejich výkonem. Nestátní sféra by měla plnit funkci poskytovatele služeb, přičemž specifické služby by mohly být vázány na akreditaci.

III. Legislativa

V rámci právního rámce ČR upozornila pracovní skupina na potřebu důsledného využívání možností, které dává stávající legislativa (např. využívání institutu zmocněnce u soudu).

Velkým nedostatkem je trestní zákoník, který nezná pojem oběť.

Proces vyšetřování by měl být v zájmu oběti zrychlen a především zredukován počet výslechů.

Doporučení: Sjednotit systém sběru statistických údajů, výzkumy - konsolidace resortní roztržitosti v této oblasti.

III. Workgroups

Participants formed three workgroups and on the basis of a case study they tried to find possibilities of prevention and efficient assistance for victims and to recommend further measures to deal with the problem of commercial sexual exploitation of children.

Case study

1.

A German NGO notified La Strada about the case of P., a 16-year-old girl. According to all available information she has fallen victim to the trafficking of women. The client worked in the area of forced prostitution (in Germany) for about three months. During this period she took heroin intravenously. Three weeks ago she was arrested by the German police, interrogated and examined medically. The examination confirmed heavy opiate-type drug addiction. With this justification she was placed at a mental care unit in Germany.

- At this point a German support organisation was notified of this case.
- The Czech Embassy in Bonn was contacted as well and became involved in P.'s case.
- The client was interrogated by the German police, she testified and the case is presently under investigation by German criminal police.
- The client, accompanied by a representative of the German support organisation, will be transported to the Czech Republic.

2.

During the day the Czech Embassy in Bonn contacted us and suggested we get in touch with and provide information to the Czech criminal police about the case itself as well as the fact that the client is about to arrive in the Czech Republic.

- It was necessary to get in touch with the family, namely the client's mother,

tell her about her daughter's arrival to the country and provide basic information about the movement and activities of her 16 year old daughter.

3.

A representative of our organisation visited the client's family, provided the mother with necessary information, and agreed to meet her at the airport. The mother was forewarned that the daughter suffers from heavy opiate-type drug addiction and presently takes the prescribed methadone.

- The District Administration Office, Child Care Department in Prague, and the social curator that had been monitoring the client for a considerable period of time were informed about the case. The Child Care Department decided to deal with the case immediately as follows:
 - To issue a precaution.
 - To file a case against the client's mother for neglect of the compulsory child care.
 - To place the client in an Institute of Child Diagnostics.

4.

On the basis of this information our representative composed an expertise - a report for the Child Care Department where she tried to prevent the client's immediate placement in the Diagnostics Institute. We believed that a systematic assessment of the case was necessary in order to find the most suitable solution.

5.

The Section for combating organised crime was informed with whom our organisation co-operates regularly in individual cases. We asked them for assistance at the client's arrival.

6.

We met the police at the Ruzyně airport. We consulted all the necessary steps from the client's reception and interrogation in the transit space of the airport to her delivery to her parents.

- We met the parents (mother + step father)
- We provided them with the necessary information about how they will get

their daughter as well as on her health condition - that it would be necessary to consider institutional drug treatment. The parents agreed with the suggestion. They however expected the daughter not to be willing to co-operate and to refuse the placement in any kind of treatment institution.

- The client was interrogated in the transit space of the airport. We encountered the representative of the German organisation who accompanied the client on her journey back to CR. She told us that the client's health was not very good.
- The client and her parents left the airport for home.

7.

In the next days:

We left together to meet the client and her parents.

The parents were obliged to report to the District Administration Office in Prague, Child Care Department. We worked on the case together with the parents and the social curators of the Child Care Department. We were against the immediate placement of the client in the Institute for Child Diagnostics, we disagreed with the precaution, and as radical a solution of the case as this. Throughout the negotiations with the Child Care Department the client's health deteriorated continuously.

8.

Together with the parents we visited Sananym - a day care centre. In joint effort with the in-house therapists we tried to convince P. that it was inevitable for her to go through detoxification at the closed detox unit of the mental hospital in Bohnice. The client refused any discussion on the topic.

- After a two hour session withdrawal symptoms appeared again.
- We convinced the parents that P. needed to be taken and treated at the detox unit in Bohnice even if involuntarily. The parents agreed with this course of action.

9.

A substantial change occurred, the client started to co-operate. She agreed to be treated at the detox unit of the mental hospital in Bohnice voluntarily.

We contacted the hospital in Bohnice, detox unit, immediately and arranged the immediate admission for the client. No contact visits were permitted for our representative.

10.

The District Administration Office, Child Care Department took interest in the case. It was supposed to decide about the institutional treatment of the client.

We spoke to the client about the possibility of a follow-up drug treatment. P. refused to co-operate. She argued that she had had years of experience with drugs and was fully content with this life-style, she refused treatment.

The client's attitudes and reflexive behaviour were negative.

11.

We spoke to the client's mother. She told us that P. attempted to escape the night before.

- P. was told that if she tried to escape again, the Child Care Department would be informed and in such case institutional care lasting until she reaches 18 years could be recommended.

We considered the prognosis for this case very bad - the client's low age, extended drug experience, personality development disorder and the overall client's reluctance to give up drug-related life style. The client had also spent considerable periods of time in socio-pathogenous environments.

- I spoke to P. on the phone, she told us that she was having difficulties with the staff, she violated the internal rules of the hospital several times.

12.

P. insisted on returning to home care, she did not agree with institutional treatment and repeated that she only wanted outpatient treatment.

- The client's mother phoned to tell us that P. tried to escape from the hospital. She appeared at home and asked the mother to keep her at home.
- The mother took her to the hospital, P. was admitted again.
- P. escaped once more, came home, the mother again returned her to the hospital. They refused to admit her for recurrent escapes and reluctance to treatment. The daughter was placed in her mother's care.

13.

The mother informed the social curator responsible for P's case. A meeting was scheduled for the next day. P. left home saying she was going for a short walk.

She came back late in the afternoon, obviously under the influence of drugs. She admitted having taken heroin.

14.

Together with the mother and P. we attended a court hearing at the relevant court in Prague 1. P's father was called to court as well. Since he divorced P.'s mother he had shown no interest in P. and her upbringing. Both parental parties were heard, their testimonies were filed.

- The trial was postponed.
- After the trial we talked to the client and her mother, arranging certain measures. We tried to encourage P. to try to abstain. We suggested a common visit to Sananym where she could get adequate help and support.
- Daily phone contact with the client as well as the mother. We discussed P.'s physical and mental problems as she continued to refuse to eat properly. We tried to provide overall support for the client's attempts at abstinence.

15.

According to the information from the mother, P. left home in the morning and did not come back. The following day, the police was informed about the case of missing P.

Discussion Topics for Workgroups

I. Prevention

1. Was it possible to prevent this story from happening? Who could have influenced its beginning? How?
2. Was the victim lacking any information, skills? If so, which? Do girls/children in general lack such information?
3. Who can provide adequate information for children and detect potential victims?
4. What should an efficient system of prevention look like, what is the task for NGOs, teachers, government?

II. Help

1. Was it possible to intervene in the individual phases of the case?
2. How? Whose task was it?
3. Was the help provided adequate to the children's needs? If so, how? If not, why not?
4. Who should provide help for the victims? What should an efficient system of help look like, what is the task for NGOs, teachers, government?

III. Legislation

1. Are the children's needs taken into account in the criminal procedure? If so, how? If not, in what way? What are the preconditions for improvement?
2. Does the present legislation enable timely and efficient help?
3. To improve the help and care is it necessary to change the legislation or would changes in the executive system be enough?
4. Who should guarantee the improvements in the system?

The Conclusions of the Discussion in Workgroups

Minutes of the Discussion in Workgroup 1 (*Petra Švecová*)

The group agreed that in order to prevent commercial sexual exploitation of children effectively, it is necessary primarily to identify the vulnerable child groups, risk factors and sets of factors. According to the participants, the endangered groups include for example children from broken families, boys lacking male role models, abused girls or children with mild brain disorders.

Among the institutions that should intervene and carry out the prevention are above all schools. They should react first, as soon as they find out something is wrong (primary pathological signals) and counselling should be available at schools. Curricula should change to include sex and family education: the children would acquire certain gender as well as legal awareness and deepen their knowledge of local geography. This sort of education should target already young children. The schools should co-operate with NGOs, independent experts

and personalities the children respect while designing and running these programs. So-called safe zones, or community centres should be established at schools where the children should have the opportunity for instance to use the Internet. The option of 'Internet streetworkers', counsellors operating through the Internet seemed interesting. The creation of such community centres in no way scales down the need for leisure activities that are indispensable in the prevention of commercial sexual child abuse. While setting up such communities we encounter financial problems - it is necessary for the Government to provide money and the projects should be realised in co-operation with municipalities (the transfer of the agenda from the central to the regional level seems to be a good opportunity).

To prevent commercial sexual child abuse the overall social climate needs to change. This relates to the work with media - a different image needs to be drawn, quality programs are necessary to e.g. warn against drug abuse. The Government should support the production of good programs that children will not find ridiculous (inspiration from abroad). The NGOs should pressure the media too (e.g. through the reports and stories they publish and spread). Media work involves the Internet too - there is no Code of Conduct for Internet providers here (to make them accountable for the contents of their Internet space) - it is necessary to make the providers sign such Code.

The Government should support the prevention by several measures, which have already been mentioned: to open schools to the community, change the curricula (i.e. implement sex, family and legal education from an early age), to support cultural programs. At the same time it should provide training for social workers, above all open a certified training centre (the training of responsible workers often fails, some schools are more theory than practice oriented and consequently have little relation to reality. This, however, seems to differ substantially from one school to another).

The NGOs should focus where the Government fails, where it cannot infiltrate (to be the connection between the Government and the client, to function as one of three equal components).

In relation to the specific case and the help provided, the group came to the conclusion that the opportunities for alternative assistance, which the current legal regulation permits, were not employed. The solutions chosen in the case were formally correct, but very bureaucratic. It would have been necessary to get the

girl away from the family, for instance, to rule out influences that might have led her into trafficking. Nobody asked the girl where she wanted to go, no other alternatives were offered to her than the diagnostic institution that should serve as the last resort only. The group also agreed that similar cases need to be dealt with in co-operation with the whole family. The current legislation (the Act on social-legal protection) is sufficient, what fails is its implementation. The law stipulates that the whole case is co-ordinated by the social-legal protection body, which is correct, however there are no alternative centres or NGOs that could function as such (instead of the governmental bodies). However, deinstitutionalisation of childcare is inevitable. Therefore, it is necessary to support the opening of an alternative licensed centre that could provide such care. Here we again encounter financial difficulties, and therefore it would be beneficial to use the opportunity of the current transformation in social services. A Government-supported pilot project should be launched that would connect various centres (streetworkers, day care centres, emergency facilities or long-term care facilities, etc.). The search for solutions from below based on the interdisciplinary approach is inevitable.

The Government should in advance provide the analysis of needs and the current services.

As to the Police, the group agreed that one of the major issues is the remuneration for the experts (they are evaluated quantitatively, per case solved and therefore it does not pay for them to take interest in cases of the child abuse type). The current regulation, stipulating a different remuneration method for experts (said by the group members to exist in Prague) has not been observed. There is no methodology for the use of audio/video recordings, either.

Minutes of the Discussion in Workgroup 2 (Iveta Bartunková)

I. Prevention

The group participants identified the following topics as fundamental in the prevention of commercial sexual exploitation of children:

- Information
 - what is sexual exploitation
 - where to look for help in such cases

- Skills
 - assertiveness
 - positive relationship to one's body
 - understanding of non-verbal communication

The group further formulated the following preconditions for effective prevention:

- Media work because media influence the public opinion (as to what is normal).
- Education of professionals / education workers / social workers in order for them to be able to carry out prevention and react adequately when they encounter an exploited child. In social workers' education the ethical aspects of social work, respect for, acceptance of, and interest in the clients should be stressed.
- Systemic increase of the prestige of social work and workers.

The group agreed on the following distribution of prevention activities:

- Primary prevention: primarily the fulfilment of the child's primary emotional needs, which is the task for the immediate environment of the child.
- Secondary prevention: primarily the provision of information for the children as well as the detection of potential victims and is to be performed especially by the schools.
- Tertiary prevention: primarily in the scope of the Child Care Department. It should concentrate on targeted work with clients and positive motivation of the clients once they have been contacted.

The opinions of the workgroup participants on the role of institutions have been the following:

- The Police has the opportunity to carry out prevention in the framework of prevention - information groups.
- Schools can work on prevention on the regional level, the school's 'prevention manager' should be responsible for the co-operation with other organisations.
- Municipalities should concentrate on the fulfilment of the community needs and actively promote the distribution of information for citizens.

- NGOs that run low threshold clubs, community or family centres can efficiently spread information and establish first contacts with clients.

II. Assistance to the victims

The workgroup tried to identify the individual steps in the process of help that should fluently follow each other.

- Detection, establishing contact:
 - Help lines
 - Doctors, psychologists, professionals at large that are in contact with the child
 - Social workers working in the field
- Emergency assistance:
 - Child emergency centres (Drop in centres)
 - Endangered Child Fund, Spondeo, etc., NGOs in general

The problem is that there are no social work standards and NGOs' legal status is not sufficient to secure long term care for affected children.

- Institutions devoted to child care:
Child Care Departments of the District Administration Offices, child care and diagnostics institutions

The participants perceive the current system of governmental care for sexually exploited children as questionable and not always working for the good of the client.

- Crime investigation, the judiciary system:
Police investigation - due to the separate investigation and information gathering activities the child is heard several times.

The workgroup finds the current system of help and care insufficient and therefore suggested several improvements that are summarised in the concluding recommendations.

III. Concluding Recommendations

- To alter the legislation of the Czech Republic so that it is in accordance with the Convention on the Rights of the Child.
- To approach the work with the affected children interdisciplinarily.
- To secure fast and easy access to emergency intervention: municipalities can establish facilities for immediate help.
- To change evidencing rules in the criminal procedure.
- To introduce specific judiciary system for minors.
- To shorten the preparatory procedure.
- To strengthen the co-operation of the governmental and non-governmental sectors in the interest of the client.
- To create a complete list of the providers of services for this type of clients.

Minutes of the Discussion in Workgroup 3 (*Klára Skřivánková*)

I. Prevention

Continuous education of the experts leading to the overall increase in their capacities and ability to speak about the problem is fundamental.

The prevention system should work on three inter-related levels:

1. Family
School
Police - the active participation in the prevention process is necessary, currently the Police is usually connected with repression
Social workers
2. Field work at a specific location
3. Establishing contacts with the endangered children

In younger school age the co-operation between the Child Care Departments, the family, and school should be better co-ordinated.

It is necessary to take into account the significant role the media play in the prevention process. The necessity to influence the matter as well as the manner of information appearing in the media regarding this issue needs to be stressed.

Recommendation: To create a register of exploited children.

II. Assistance

Assistance should focus directly on the victim.

The needs of the victim should be the utmost priority, the guideline for the provision of help and support. These needs should be the starting point in looking for solutions in specific cases.

Institutional care, which is a form of repression, should be a measure of last resort. Other alternatives should be sought earlier (community, family therapy, education, etc.)

As the solution of cases and assistance to commercially sexually exploited children is a long-term matter, the system of care should be comprehensive and offer various alternatives. The backbone of the system (as agreed by the work group) should be the following:

Contact person → victim → emergency facility (basic needs, security) → follow-up care

Co-operation of the governmental and non-governmental sector is vital. The government should be responsible, guarantee the services and supervise their performance. The non-governmental sector should fulfil the role of the service provider while specific services could be licensed.

III. Legislation

Regarding legal framework in the Czech Republic the workgroup pointed out the need to use all the available instruments the current legislation offers consistently (i.e. the use of the institute of attorney at the court).

A major shortcoming is the fact that the Criminal Code does not know the concept of victim.

The investigation process should be speeded up in the interest of the victim and, above all, the number of hearings should be decreased.

Recommendation: To unify the system of statistical data collection and research - to consolidate the fragmented situation in the area.

IV. Závěr / tisková zpráva

Ve dnech 6. a 7. 11. 2001 se v Praze konal seminář k tématu „Komerční sexuální zneužívání dětí“. Konferenci uspořádaly nevládní neziskové organizace La Strada ČR, o. p. s., Enya a Karo ve spolupráci s Friedrich Ebert Stiftung.

Pracovní setkání bylo orientováno především na problematiku obětí dětské prostituce, a to z hlediska právní zodpovědnosti, sociální péče, pomoci a podpory. Jedním z cílů setkání bylo nalezení spolupráce všech zúčastněných subjektů, které mohou být aktivní v rámci prevence i následné pomoci obětem.

Na pracovním semináři se setkaly zástupkyně a zástupci různých typů organizací. Pozvání k účasti přijali jak zástupci ministerstva vnitra, ministerstva spravedlnosti či kanceláře veřejného ochránce práv, tak představitelé neziskových organizací, oddělení péče o dítě a policie.

V teoretické části se přednášející ve svých příspěvcích zaměřili na oběti z pohledu psychologického, sociálního a právního. Účastnicím a účastníkům byl představen Národní plán boje proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí v ČR. Následovala práce ve skupinách. Účastnice a účastníci se shodli na následujících doporučeních:

- Je důležité, aby prevence nebyla pouze záležitostí rodiny, ale také školy a širší komunity.
- Na prevenci by se školami měly spolupracovat nevládní neziskové organizace.
- Krizová pomoc pro ohrožené a postižené děti by měla být rychle a snadno dostupná.
- Při práci se zneužívanými dětmi je nutný interdisciplinární přístup.
- Je nutné deinstitucionalizovat systém péče o oběti.
- Je nutné zvažovat a hledat alternativní řešení pomoci.
- Je nutné dále vzdělávat pracovnice a pracovníky v pomáhajících profesích.

- Při vyšetřování by měl být zredukován počet výsledků obětí a zavedena změna v přijímání důkazních prostředků (audio/video záznamy).
- Systém sběru statistických údajů by měl být jednotný, měl by být vytvořen kompletní seznam poskytovatelů služeb.

IV. Conclusion / Press Release

On 6th and 7th November 2001, a seminar entitled “Commercial sexual exploitation of children” was held in Prague. It was organised by the NGOs La Strada CR, Enya and Karo in co-operation with the Friedrich Ebert Stiftung.

The seminar focused above all on the issue of child prostitution, from the viewpoints of legal responsibility, social care, help and support. One of the aims of the meeting was to found co-operation among the participants who can work actively in the field of prevention as well as in the follow-up help to the victims. The representatives of different types of organisations met at the seminar. The invitation was accepted by the workers of the Ministry of Interior, Justice, the Office of the Ombudsman, as well as the representatives of NGOs, Child Care Departments of the state administration bodies and the Police.

In the theoretical part of the seminar, the speakers focused on the victims from the psychological, social and legal point of view. The National Plan for the Fight against Commercial Sexual Exploitation of Children in the Czech Republic was introduced. In group discussions the participants agreed on the following recommendations:

- Prevention should not to be an issue solely for the family but also for schools and wider communities.
- In prevention, schools should co-operate with NGOs.
- Emergency help for vulnerable and affected children should be fast and easily accessible.
- Interdisciplinary approach is inevitable in the work with exploited children.
- It is necessary to deinstitutionalise the system of care for the victims.
- It is necessary to consider and look for alternative ways of helping.
- It is necessary to constantly educate the workers in helping professions.
- The number of the victim’s hearings in the criminal procedure should be decreased and the rules for accepting evidence should change (audio/video recordings).
- The system of collection of statistical data should be unified and a comprehensive list of available services should be created.

V. Kontakty Contacts

LaStrada

P. O. Box 305
110 00 Praha 1
tel.: 02-22 78 18 10
e-mail: lastrada@ecn.cz
kontaktní osoby: Iveta Bartunková, Klára Skřivánková

ENYA

Ekumenická síť pro aktivity mladých, o. s.
U nás 9
147 00 Praha 4
tel./fax: 02-47 27 390
e-mail: cejenya@vol.cz, www.enyaorg.cz
kontaktní osoba: Cath Moss

KARO

Karlova 17
350 01 Cheb
tel.: 0166-435 446
e-mail: KARO.adorf@t-online.de
kontaktní osoba: Ludmila Irmscher

Friedrich Ebert Stiftung, e. V.

zastoupení v ČR
Lazarská 6
120 00 Praha 2
tel.: 02-24 94 80 88, 24 94 80 96
e-mail: fes@fesprag.cz, www.fesprag.cz
kontaktní osoby: Nicole Borůvka, Veronika Hubková

Renáta Köttnerová

Krajský úřad Olomouc
Kosmonautů 10
779 00 Olomouc
tel.: 068-55 08 218
e-mail: kottnerova@volny.cz

Městské centrum sociálních služeb a prevence

Chelčického 842/39
130 00 Praha 3
e-mail: luczka@mcssp.cz, www.mcssp.cz
kontaktní osoba: PaDr. Miroslav Luczka

Ministerstvo vnitra ČR

Odbor prevence kriminality
Nad Štolou 3
P. O. Box 21/OP
170 34 Praha 7
tel.: 02-61 43 22 55
e-mail: lidprava@mver.cz, www.mver.cz
kontaktní osoba: PhDr. Radim Bureš

Růžová linka

Česká společnost pro ochranu dětí na 3. LF
Ruská 87
100 00 Praha 10
tel.: 02-67 10 23 32
e-mail: eva.vanickova@lf3.cuni.cz
kontaktní osoba: Eva Vaníčková

Fond ohrožených dětí

Na Poříčí 6
110 00 Praha 1
tel.: 02-24 22 11 37, 24 23 66 55
e-mail: fodeti@volny.cz, www.fod.cz

Projekt Šance

Ve Smečkách 28
110 00 Praha 1
tel.: 02-22 21 17 97
e-mail: sumegh.laszlo@volny.cz
kontaktní osoba: László Szümegeh

Policie ČR

Okresní ředitelství
Valdštejnova 2
350 15 Cheb
tel.: 0166-472 311
kontaktní osoba: Jiří Ištvaník

Projekt JANA

U nemocnice 148
344 01 Domažlice
tel.: 0189-778 222
kontaktní osoby: Mgr. Lucie Černá, Mgr. Lenka Kurcová

Grenzprojekt JANA

Burgstr. 1
D - 93 437 Furth im Wald
tel.: +49 172-82 33 935
kontaktní osoby: Mgr. Lucie Černá, Mgr. Lenka Kurcová

Rozkoš bez rizika

Bolzanova 1
110 00 Praha 1
tel.: 02-24 23 44 53
e-mail: rozkos@volny.cz
kontaktní osoba: PhDr. Hana Malinová

ELEKTRA

Michnova 1622
149 00 Praha 4
tel.: 02-72 91 11 10
e-mail: elektra@brailnet.cz
kontaktní osoba: Dr. Jiřina Dolanská

Dětské krizové centrum

V Zápolí 1250
141 00 Praha 4-Michle
tel.: 02-41 48 05 11
linka důvěry nonstop: 02-41 48 41 49
e-mail: dkc@ditekriize.cz, www.ditekriize.cz
kontaktní osoba: Mgr. Zora Dušková

Krizové centrum Linky bezpečí

Ústavní 91/95
181 02 Praha 8
tel.: 02-85 44 117
e-mail: h.halfarova@kclb.cz, www.kclb.cz
kontaktní osoba: PhDr. Hana Halfarová

Kancelář veřejného ochránce práv

Údolní 39
602 00 Brno
tel.: 05-42 42 38 11
www.ochrance.cz
kontaktní osoby: JUDr. Otakar Motejl, Mgr. Anna Šabatová

Úřad vlády pro lidská práva

Rada vlády České republiky pro lidská práva
Vladislavova 4
100 00 Praha 1-Nové Město
tel.: 02-96 15 32 24, 96 15 31 07
www.vlada.cz

VI. Organizace

Friedrich Ebert Stiftung, e. V.

zastoupení v České republice

Friedrich Ebert Stiftung byla založena v roce 1925 jako odkaz prvního demokraticky zvoleného německého prezidenta Friedricha Eberta. V roce 1933 byla nacisty zakázána a v roce 1947 obnovila svoji činnost.

Dnes je Friedrich Ebert Stiftung veřejně prospěšná, soukromá společenská instituce, která se cítí být zavázána ideám sociální demokracie a působí ve více než sto zemích světa.

V České republice působí Friedrich Ebert Stiftung od roku 1991. Úlohou jejího zdejšího zastoupení je podpora společenského a politického dialogu. Přispívá tak k vytváření pluralitní demokracie a právního státu s veřejnou správou, která je vstřícná vůči občanům. Zároveň se snaží napomáhat jak rozvoji na poli hospodářském a sociálním, tak rozvoji občanské společnosti. Touto svou činností pomáhá také ke zlepšování vztahů mezi Českou republikou a Spolkovou republikou Německo a podporuje přípravu ke vstupu ČR do Evropské unie, a to jak na úrovni politické, společenské a odborářské, tak i ve spolupráci s ostatními neziskovými organizacemi.

Formy práce v České republice jsou určovány tématy a za účasti partnerů.

Nástroje spolupráce:

- semináře, workshopy, pracovní setkání,
- symposia, vědecké konference,
- vydávání publikací, analýz a studií,
- studijní pobyty v Německu.

La Strada

Prevence. Politika. Podpora.

La Strada ČR, o. p. s., je česká nezisková organizace s právním statutem obecně prospěšné společnosti. La Strada se zaměřuje na prevenci obchodu se ženami, podporu obětí obchodu se ženami, ovlivňování zákonodárství a informování veřejnosti o tomto problému. La Strada považuje problém obchodu se ženami za závažné porušování lidských, a tedy i ženských práv. La Strada ČR, o. p. s., je součástí mezinárodního programu La Strada - prevence obchodu se ženami, který dále působí v Nizozemsku, Polsku, Bulharsku, Ukrajině, Bělorusku, Bosně a Hercegovině, Makedonii a Moldávii.

V České republice zahájila La Strada svou činnost v roce 1995 jako projekt nadace ProFem (Středoevropské konzultační středisko pro ženské projekty) a v roce 1998 byla zaregistrována jako samostatná organizace.

Základní činnost společnosti La Strada ČR, o. p. s., je financována granty nizozemské vlády.

Prevence.

aneb *Tvé tělo patří jenom Tobě*

V rámci celé České republiky pořádá La Strada informační akce a školení pro dívky a mladé ženy s cílem posílit jejich sebevědomí a informovat je o rizicích práce v zahraničí a práce v prostituci.

La Strada školí profesionály pracující s rizikovými skupinami, aby dále šířili informace o prevenci obchodu se ženami, například zaměstnance okresních úřadů, poraden pro rodinu, azylových domů, pracovníky streetworkerských organizací, neziskových organizací, Policie ČR atd. Dále školí studentky sociální práce jako dobrovolnice pro práci v prevenční kampani La Strady.

Prostřednictvím sdělovacích prostředků - novin, časopisů, televize atd. - šíří La Strada informace o prevenci obchodu se ženami.

La Strada se zúčastnila společného prevenčního projektu s IOM, který se zaměřil na masovou informační kampaň v rámci celé republiky (TV klip, inzerce

v masmédiích, plakáty, pohlednice „Boomerang“, informační letáky v restauracích, vlacích ČD atd.)

Informační a SOS linka je v provozu vždy v úterý a ve čtvrtek od 10.00 do 16.00 a ve středu od 12.00 do 20.00 na pražském telefonním čísle 02-22 71 71 71. Na této lince se veřejnost může informovat o problematice obchodu se ženami či se poradit o bezpečnosti při turistickém nebo pracovním pobytu v cizině.

Publikace:

Informační brožurka *Tvé tělo patří jenom Tobě*

Informační brožurka *Tvé tělo patří jenom Tobě* (bezpečnostní tipy pro prostitutky)

Politika.

La Strada se snaží ovlivnit české i mezinárodní zákonodárství, aby byla posilována a chráněna práva žen, které pracují v prostituci, a také těch, které se staly oběťmi obchodu se ženami.

Prostřednictvím petic, veřejných slyšení v Senátu a Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR, diskusí odbornic a odborníků u kulatého stolu, organizování a účasti na odborných konferencích v České republice i v zahraničí se La Strada zasazuje o vytvoření politické platformy k řešení problematiky obchodu se ženami.

La Strada buduje archív právních a politických dokumentů týkajících se obchodu se ženami a nucené prostituce. Tyto materiály jsou k dispozici zákonodárcům, studentům a studentkám i novinářům.

La Strada ČR, o. p. s., přednáší pro mezinárodní státní organizace (OSN, Europol, OBSE, Rada Evropy, Interpol) o obchodu se ženami jako porušování lidských práv ve střední a východní Evropě.

Ve spolupráci s českými a zahraničními médii představuje La Strada široké veřejnosti fenomén obchodu se ženami ve všech jeho sociálních a politických aspektech.

La Strada ČR, o. p. s., aktivně působí v několika národních i mezinárodních sítích nevládních organizací (EUNATW, GAATW, Koordinační kruh prevence násilí na ženách).

Publikace:

Obchod se ženami v postkomunistických zemích střední a východní Evropy. Česko-ukrajinská konference. Praha, 27.- 28. listopad 1997 (česko-anglicky)
(v současné době již není v prodeji; výtisky této publikace byly rozeslány všem větším knihovnám v ČR, výtisk vlastní též knihovna Gender Studies)

Podpora.

La Strada pomáhá ženám a dívkám, které se staly obětmi obchodu se ženami. La Strada bezplatně nabízí anonymní ubytování ve vlastním azylovém bytě, psychologickou pomoc, právní konzultace a zajištění lékařského vyšetření. Délka podpory činí maximálně šest měsíců. V rámci dlouhodobé podpory pomáhá La Strada při hledání zaměstnání, vlastního ubytování apod. Cílem této činnosti je umožnit ženám postavit se na vlastní nohy. Klientky podporované La Stradou nejsou jenom Češky, ale i cizinky, které byly prodány do České republiky. Ženy a dívky v nouzi nebo rodiče pohřešující dceru se mohou obrátit na SOS linku.

Publikace:

Informace pro ženy a dívky přicházející do ciziny za prací v zábavním průmyslu
(letáček je dostupný v češtině, ruštině a bulharštině)
Informační samolepky pro ženy pracující v sex-businessu s číslem SOS linky

KARO

KARO, založené v roku 1994 v rámci zemského modelového projektu k prevencii HIV/AIDS v prehraničnom priestore, musel po dobu svojho trvania čeliť novým úloham. Osvetová činnosť a informácie k možnému ohrozeniu a prenosu HIV/AIDS ako aj pohlavných chorôb, vývoj prevenčného materiálu pre cieľové skupiny a psychosociálne poradenstvo sa ukázali ako nedostačujúce.

KARO bolo konfrontované s novými problémami. Obchod so ženami a deťmi k účelom prostitúcie sa rýchlo rozvíjal, detská prostitúcia a pornografia drasticky narastala. Násilie a konzum drog v prostitučnej scéne vzrastá a tak dochádza k zmiešanju prostitučnej a drogovej scény.

Transfer drog prerastá aj do prehraničných regionov SRN. Tam sa rozvíja otvorená drogová scéna, ktorá vedie k prostitúcii.

KARO sa stavia k novým úlohám a rozširuje v roku 1998 svoje pracovné pole. K úlohám KARA patrí od tejto chvíle okrem iného kontinuálna sociálna práca priamo v prostitučnej a drogovej scéne, rozvoj preventívnych prístupov k ochrane pred HIV a pohlavných nemocí, zvlášť poskytovanie pomoci pre deti, ktoré sú nútené k prostitúcii a pornografii, podpora žien, ktoré sú obeťami obchodu, ako aj poradenské a opatrovateľské ponuky pre konzumentov drog - aj pre deti a mládež. Jedno z najdôležitejších princípov, na ktorom sa práca KARA zakladá, je prehraničná práca. Streetwork sa prevádza na oboch stranách hraníc. Často sú sociálni pracovníci pre ženy a deti prve kontaktné osoby, a tak mohli získať postupom času dôveru cieľových skupín.

Streetwork v Českej republike a SRN prináša radu špecifických problémov. K tomu patria napr. rozdielne hospodárske, sociálne a politické podmienky. Z toho dôvodu sa usilujeme o pevné kontakty s úradmi, políciou, sociálnymi organizáciami. Akcia na česko-nemeckých hraniciach k utlmeniu sexuálneho vykorisťovaniu detí, nemeckými turistami bola jedna z dôkazou dobrej spolupráce.

K zlepšenju situácie žien a detí v prostitučnej scéne poukazuje na to, že takéto spoločné opatrenia sú potrebné. Okrem iného vidí KARO potrebu vytvorenia asylového (nudzového) prístrešia pre deti, alebo školenia pracovníkov v oblasti zdravotníctva a práva, ako aj rozšírenie ponúk pomoci za nevyhnutné.

Momentálne je KARO finančne podporované Sárskym ministerstvom sociálnych vecí, zdravotníctva a rodiny. Nositeľom KARA je do 31. 12. 2001 AIDS-pomoc v Dražd'anoch.

ENYA

Ekumenická síť pro aktivity mladých, o. s.

Ekumenická síť pro aktivity mladých vznikla v září 1995 v České republice jako mezinárodní hnutí sdružující jednotlivce i organizace především ze střední a východní Evropy. ENYA spolupracuje s církvemi, mládežnickými organizacemi, organizacemi pro ženy, diakonickými projekty, občanskými sdruženími a nevládními organizacemi. Hlavní snahou je vytvořit otevřený a bezpečný prostor pro mladé lidi, kde by jim bylo umožněno setkávat se, formovat své postoje a společně se zbavovat předsudků o lidech jiných zemí, církví, ras či sociálních skupin.

ENYA se zaměřuje na vedení takových seminářů, kterých by se mohli zúčastnit jak zástupci nevládních organizací zabývající se určenou tematikou, tak lidé, kteří se o toto téma pouze zajímají. Velký důraz je pak kladen na to, aby se účastnili i zástupci skupiny, o kterou se v semináři jedná. Tak například na semináři o problému uprchlíků byli z jedné třetiny zastoupeni samotní uprchlíci. Trénink pak probíhá spíše praktickou než teoretickou formou. Je totiž velice důležité, mohou-li se k určité problematice vyjádřit přímo ti, kterých se týká nejvíce.

Tímto interaktivním způsobem ENYA pořádá semináře o uprchlících, o nucené prostituci, o postavení žen v církvi a ve společnosti, o dětech z ulice, o nenásilném řešení konfliktních situací, o mládeži v rizikových situacích, o problematice rasismu či kurzy pro vedoucí dětských táborů (s účastí samotných dětí z dětského domova).

ENYA se také soustředí na vytváření prostoru pro zástupce různých církví k dialogu o tom, co je spojuje, o tom, co mohou církve řešit společně. Proběhlo již několik seminářů s teologickou tematikou a pravidelně se uskutečňují diskusní večery na aktuální či ožehavá témata nejen pro církevní mládež. Někteří zástupci hnutí ENYA byli roku 1997 vysláni na sněm Světové rady církví v hlavním městě africké země Zimbabwe, Harare, aby tuto organizaci představili světové církevní veřejnosti.

Již několik let pořádá ENYA letní tábory a kratší víkendové či týdenní akce během školního roku pro děti z Dětského domova Nechanice u Hradce Králové. Snaží se také dále zůstat v kontaktu s mladými lidmi, kteří musí dětský domov opustit

po dosažení osmnácti let. Roku 1997 se ENYA ve spolupráci s Vinohradským pavilonem podílela na akci „Kolo patří k domovu“, která měla za cíl získat kola pro děti z dětských domovů.

K další rozsáhlé činnosti patří také provozování internetových stránek a e-mailových konferencí sdružujících například organizace pracující s dětmi z ulice, zabývající se tematikou prostituce, sexuálního či komerčního zneužívání a efekty globalizace. Zde si mohou lidé z celého světa vyměňovat své zkušenosti, předávat informace o situaci v jejich zemi nebo požádat o pomoc či podporu.

Od roku 1999 ENYA spolupracuje s pražskou YWCA (Young Women Christian Association) a s EFECW (Ecumenical Forum of European Christian Women) na organizaci projektu „Adelheid“. Jedná se o interaktivní tréninkový program pro ženy ze střední a východní Evropy, který má za cíl především zlepšit jejich znalost anglického jazyka, managementu, fundraisingu, práce s počítačem a ostatní znalosti, které by jim pak umožnily založit, vést či se plněji zapojit do práce sociálních projektů a programů v jejich zemi. Kurz je vždy dvouletý, jeden rok probíhá v České republice a druhý pak v některé zemi západní Evropy.

ENYA se dále zabývá publikační činností, přeložila a vydala např. brožurky o incestu, domácím násilí či sexuálním zneužívání. Podílí se také na rozšiřování publikací jiných organizací, a to jak v Čechách, tak i v zahraničí.

Friedrich Ebert Stiftung e.V.

Representation in the Czech Republic

Friedrich Ebert Stiftung was established in 1925 to honour the legacy of Friedrich Ebert, Germany's first democratically elected President. In 1933, it was banned by the Nazis and it renewed its activities in 1947.

Today, Friedrich Ebert Stiftung is a private public-interest organisation committed to the principles of social democracy and operates in more than a hundred countries around the world.

The Friedrich Ebert Stiftung has operated in the Czech Republic since 1991. Its local representation supports the social and political dialogue, thus contributing to the creation of pluralist democracy and the rule of law with public administration open to the citizens. At the same time it strives to contribute to the economic, political and civic development. FES activities help to improve the relations between the Czech Republic and the Federal Republic of Germany. It supports the preparation of the Czech Republic for joining the European Union not only on the political, social and union level but also in co-operation with other NGOs.

Forms of co-operation are determined with the participation of partners according to the character of the issues discussed.

The instruments of co-operation:

- seminars, workshops, business meetings
- symposia, academic conferences
- publication activities (analyses, studies)
- fellowships in Germany

La Strada

Prevention. Politics. Support.

La Strada ČR, o.p.s., is a Czech non-profit organization registered as a public benefit organization. La Strada focuses on prevention of trafficking in women, support of victims of trafficking in women, influencing legislation and disseminating information on the issue. La Strada regards trafficking in women as a crucial human rights issue and thus, as a violation of women's rights. La Strada ČR, o.p.s., is part of an international program La Strada - prevention of trafficking in women, that also operates in the Netherlands, Poland, Bulgaria Ukraine, Belarus, Bosnia and Herzegovina, Macedonia and Moldova.

La Strada began its work in the Czech Republic in 1995 as a project of the ProFem foundation (Central European consultation center for women's projects) and was registered as an independent organization in 1998.

The general work of La Strada ČR, o.p.s., is funded from the Dutch governmental grants and also smaller grants from the Czech ministries.

Prevention.

or Your body belongs only to you

La Strada organizes informational events for girls and young women around the Czech Republic aiming to strengthen their self-confidence and to inform them about risks connected with work abroad and with work in prostitution.

La Strada trains professionals (e.g. employees of district councils, family advice centers, shelter houses, streetwork organizations, NGOs, police etc.) who work with risk groups so that they can further spread information on prevention of trafficking in women. La Strada also trains female students of social sciences so that they can volunteer in La Strada's prevention work. Through mass media La Strada informs broad public about the phenomena of trafficking in women. La Strada participated in a mutual prevention project together with the International Organization for Migration (IOM) aimed at a mass information campaign across the republic. (TV spots, mass media advertisement, posters, "Boomerang" postcards, information leaflets distributed in restaurants and Czech Railways trains etc.).

A hot line, which provides information about the issue of trafficking in women, advice regarding traveling or working abroad, operates Tuesdays and Thursdays from 10 am through 4 pm and Wednesdays from 12 am till 8 pm at +420 (0)2 22 71 71 71.

Publications:

Information booklet Your body belongs only to you

Information booklet Your body belongs only to you (safety tips for prostitutes)

Politics.

La Strada attempts to influence both Czech and international legislation in order to strengthen and ensure protection of the rights of women working in prostitution as well as those who have become victims of trafficking in women.

Through petitions, public hearings in the Czech Senate and Parliament, round table discussions of experts, organization of and participations at conferences in the Czech Republic and abroad, La Strada attempts to create a political platform to deal with the problematics of trafficking in women.

La Strada has also been creating an archive of legal and political documents related to the topic of trafficking in women and forced prostitution. These materials will be available to legislatures, students and journalists.

La Strada has presented lectures and presentations about the issue of trafficking in women as a violation of human rights in CEE for major state international organizations (UN, Europol, OSCE, EC, Interpol etc.).

With the help of both Czech and foreign media, La Strada has increased the awareness of trafficking in women in all of its social and political aspects.

La Strada has actively participated in a number of national as well as international NGO networks including the Koordinační kruh prevence násilí na ženách (Coordinating circle for prevention of violence against women), EUNATW, GAATW etc.

Publications:

We apologize but *Trafficking in Women in Postcommunist Countries of Central and Eastern Europe* (a booklet containing presentations held at the international Czech-Ukrainian conference in Prague, November 27. - 28., 1997) can no longer be obtained from our office. However, copies of the booklet were distributed to major Czech public and academic libraries as well as to the Gender Studies library.

Support.

La Strada offers assistance to women and girls who are victims of trafficking in women. This help includes anonymous accommodation, psychological assistance, legal consultation and medical examination. The length of support is six months maximum. All of this is provided free of charge. During this time La Strada also offers assistance with job and accommodation searches. The goal of these activities is to help women to become independent. Clients supported by La Strada include both Czech women and foreign women trafficked into the Czech Republic. Women in need, parents and/or relatives can contact La Strada's hot line, which is attended Tuesday-Thursday, 10.00- 16.00, Wednesday 12.00-20.00.

Publications:

Informace pro ženy a dívky přicházející do ciziny za prací v zábavním průmyslu (Information for women and girls going abroad to work in show-business)

(leaflet available in Czech, Russian and Bulgarian)

Information stickers for women working in the sex-business (includes La Strada hot line number)

KARO

KARO, founded in 1994 as part of the pilot project for HIV/AIDS prevention in border areas, has had to face new challenges during its existence.

Educational and promotional activities around the potential danger and contagion of HIV/AIDS and other STDs, production of prevention materials for target groups and psycho-social counselling proved to be insufficient.

KARO had to confront new problems. Trafficking in women and children was spreading - child prostitution and pornography had built up drastically. Violence and drug abuse at the prostitution scene increased and, consequently, the prostitution and drug scenes began to blend.

Drug transfer was spilling over to the border areas in Germany. An open drug scene developed, giving rise to prostitution.

KARO faced the new challenges and widened its scope in 1998. From then on, its tasks have included also consistent direct social work at the prostitution and drug scenes, development of preventive approaches to the protection from HIV and STDs, especially help to children forced to prostitution and pornography, support for women - victims of trafficking in women, as well as counselling and care for drug consumers including children and youth.

One of the fundamental principles of KARO's work is cross border co-operation. Streetwork is carried out on both sides of the border. Social workers are often the first contact persons for the women and children and thus we have gradually managed to gain the trust of the target groups.

Streetwork in the Czech Republic and Germany brings a range of specific problems, such as different economic, social and political conditions. Therefore, we strive for strong contacts with the authorities, the Police, and social organisations. The project to scale down sexual exploitation of children by German tourists was one of the proofs of good co-operation to improve the situation of women and children at the prostitution scene and showed that such common measures are necessary. KARO considers necessary to build an asylum shelter for children, to train workers in the areas of health care and law, as well as to widen the range of services provided.

At the moment, KARO is financially supported by the Saar Ministry of Social Affairs, Health Care and Family.

ENYA

ECUMENICAL NETWORK FOR YOUTH ACTION

The Ecumenical Network for Youth Activities was established in 1995 in the Czech Republic as an international movement associating individuals as well as organisations primarily from Central and Eastern Europe. ENYA co-operates with churches, youth organisations, women's organisations, diaconal projects, civic associations and NGOs. The main aim is to create an open and safe space for young people to meet, form their attitudes, and work together to dispose of prejudice to people of different countries, churches, races or social groups.

ENYA focuses on conducting seminars in which representatives of NGOs dealing with the given issues as well as private interested individuals can take part. Great emphasis is put on the representatives of the group discussed taking part in the seminars. For instance, a third of the participants in a seminar on the issue of refugees were refugees themselves. Training is more practical than theoretical as it is very important for those directly affected by a certain issue to have a say.

In this interactive way ENYA holds seminars on refugees, forced prostitution, the position of women in churches and society, street children, non-violent conflict resolution, youth in risk situations, the issue of racism, or courses for child camp leaders (with the participation of children from children's homes).

ENYA also concentrates on creating space for the representatives of different churches to discuss what unites them, what different churches can work on together. Several seminars have run on theological issues, there are regular discussion evenings on current or controversial issues not only for the church youth. Several ENYA representatives were sent to the session of the World Council of Churches in Harare, Zimbabwe in 1997 to introduce the organisation to the world church public.

For several years already, ENYA has been organising summer camps and shorter weekend or weeklong outings for the children from a children's home in Nechanice. It tries to stay in touch with young people who have had to leave the home after turning 18. In 1997, together with the Prague's Vinohrady Shopping Centre, ENYA participated in organising the campaign "Bike Is a Part of Home", which strive to obtain bicycles for children in children's homes.

Another important activity is the web site maintenance and organising email

conferences which bring together for instance organisations working with street children, dealing with prostitution and sexual or commercial exploitation, or the effects of globalisation. Here, people from around the world can exchange experience and information on the situation in their countries, or ask for help or support.

Since 1999 ENYA has been co-operating with the Prague's YWCA (Young Women Christian Association) and with EFECW (Ecumenical Forum of European Christian Women) in the organisation of the Adelheid project. It is an interactive training program for women from Central and Eastern Europe which is to improve their command of English, management, fundraising, work with PCs and other skills that would enable them to launch, manage or to get more fully involved in the work for social projects and programs in their countries. The course takes two years, one year takes place in the Czech Republic, the other in a West European country.

ENYA is further involved in publication work, has translated brochures on incest, domestic violence or sexual exploitation. It helps spread the publications of other organisations in the Czech Republic as well as abroad.